

FÄRRE VILLAINBROTT MED MÄRK-DNA?

FoU rapport 2016:3

© Peter Lindström & Elina Martinez Olsson, 2016

ISBN 978-91-7104-678-9 (print)

ISBN 978-91-7104-679-6 (pdf)

ISSN 1650-2337

Holmbergs, Malmö 2016

PETER LINDSTRÖM
ELINA MARTINEZ OLSSON
**FÄRRE VILLAINBROTT
MED MÄRK-DNA?**

En utvärdering av en försöksverksamhet

Malmö högskola, 2016
Institutionen för kriminologi
Fakulteten för hälsa och samhälle

Publikationen finns även elektroniskt,
se www.mah.se/muep

INNEHÅLL

FÖRORD.....	7
SAMMANFATTNING.....	8
1. INLEDNING	12
2. SMITTAR BOSTADSINBROTT?	18
3. RISKÖKNING FÖR BOSTADSINBROTT	27
4. EN FÖRSÖKSVERKSAMHET MED MÄRK-DNA	37
5. ANVÄNDNINGEN OCH EFFEKTER AV MÄRK-DNA	50
6. AVSLUTANDE DISKUSSION	63
REFERENSLITTERATUR	67
BILAGOR	71

FÖRORD

Dåvarande Polismyndigheten i Stockholms län genomförde tillsammans med Svenska Stöldskyddsföreningen, försäkringsbolagen Folksam, TryggHansa, Länsförsäkringar och If samt tre företag i säkerhetsbranschen (Safe Solution AB, Safegruppen Vindico Group och SmartWater Sverige) en försöksverksamhet under 2014 med en ny form av stöldskyddsmärkning i tre kommundelar – Stocksund i Danderyd, Sticklinge på Lidingö och Fornudden i Tyresö. Målsättningen med projektet var att minska antalet bostadsinbrott genom att kostnadsfritt erbjuda 500 hushåll i varje kommundel en uppsättning med s.k. Märk-DNA. Genom ett stipendium från Stöldskyddsföreningen på 100 000 kronor och en lika stor summa från Polismyndigheten i Stockholms län har Institutionen för kriminologi vid Malmö högskola genomfört en utvärdering av denna försöksverksamhet. För arbetet med utvärderingen anställdes fil.mag. Elina Martinez Olsson.

Ett stort tack till alla som bidragit till denna rapport!

Malmö i februari 2016

Peter Lindström, docent
Institutionen för kriminologi, Malmö högskola

SAMMANFATTNING

År 2015 polisanmäldes 12 000 villainbrott i Sverige enligt den preliminära statistiken. Under det senaste decenniet har antalet villainbrott ökat med i genomsnitt 5 procent per år. I den kriminalpolitiska debatten har krav ställts på att höja straffen för bostadsinbrott, från fängelse i minst 6 månader till fängelse i minst 12 månader. Såsom lagstiftningen för närvarande är utformad går det inte att se i kriminalstatistiken hur långa fängelsestraff personer dömda för bostadsinbrott får. Däremot kan det konstateras att omkring 5 procent av de anmälda bostadsinbrotten klaras upp genom att gärningspersonen lagförs för brottet. Det är därför inte särskilt troligt att en straffskärpning i sig skulle påverka antalet bostadsinbrott i någon högre utsträckning.

Kriminologisk forskning har visat att brottsligheten ofta uppvisar ett tydligt mönster i tid och rum, exempelvis att vissa platser eller områden är särskilt brottsdrabbade vid specifika tillfällen. Internationell forskning har vidare funnit att risken för bostadsinbrott ökar påtagligt om någon av de närmaste grannarna nyligen har varit utsatta för inbrott. I denna rapport framkommer för svenska förhållanden att risken mer än fördubblas. Det innebär att riktade åtgärder, exempelvis förstärkt grannsamverkan eller ökad polisiär närvaro, i bostadsområden som är särskilt drabbade sannolikt kan ha en direkt brottsförebyggande effekt.

I rapporten redovisas resultat av en utvärdering av en försöksverksamhet där hushåll i tre utvalda kommundelar erbjöds att kostnadsfritt få en uppsättning med en ny produkt för att märka

upp föremål i hemmen. I försöksområdena sattes även vägs skyltar upp med information om att hushållen använder sig av föremålsmärkning. Omkring hälften av hushållen i försöksområdena anmälde intresse av att använda Märk-DNA.

Syftet med utvärderingen har varit att dels belysa i vilken utsträckning de hushåll som anmälde intresse av att använda Märk-DNA faktiskt har gjort det, dels om användandet av sådana produkter leder till att risken för bostadsinbrott minskar. I anslutning till den senare frågeställningen undersöks närmare om risken för bostadsinbrott ökar bland närliggande hushåll som inte ingår i försöksverksamheten.

I december 2014 skickades en enkät ut till samtliga hushåll som tagit emot Märk-DNA (den ursprungliga experimentgruppen) och till ett slumpmässigt urval av hushåll som inte deltog i försöksverksamheten men som bodde i de utvalda områdena (kontrollgruppen). Svarfrekvensen bland de 1 200 hushåll i småhus som deltog i försöksverksamheten uppgår till 65 procent medan 49 procent av de 750 övriga hushåll som också fick enkäten svarade. Av enkätsvaren framkommer att den ursprungliga indelningen i experiment- respektive kontrollgrupp behövde justeras. Omkring 30 procent av hushållen som utgjorde experimentgruppen uppgav att de inte hade använt de tilldelade produkterna medan 10 procent av den ursprungliga kontrollgruppen på egen hand hade skaffat Märk-DNA. I analyserna har detta förhållande beaktats genom att till experimentgruppen endast inkludera de hushåll som uppger att de märkt upp föremål i hemmet och satt upp medföljande dekalerna. Till kontrollgruppen räknas övriga hushåll i försöksområdena.

Enligt enkätsvaren har omkring 5 procent av både experiment- och kontrollgruppen varit utsatta för bostadsinbrott under åren 2012–2013, dvs. innan försöksverksamheten påbörjades. Under 2014 uppger 1,5 procent av hushållen i experimentgruppen mot 3,5 procent av hushållen i kontrollgruppen att de varit utsatta. En mer detaljerad analys där hushållen på statistisk väg gjorts mer jämförbara, exempelvis med avseende på hur länge de bott på samma adress och antal familjemedlemmar, visar att skillnaderna förstärks. Även analyser av annan brottslighet såsom stöld av eller ur fordon i anslut-

ning till bostaden eller annan stöld på tomten, visar på statistiskt signifikanta skillnader mellan experiment- och kontrollgrupperna under 2014. Färre av hushållen i experimentgruppen jämfört med kontrollgruppen uppger att de varit utsatta för brott.

I en analys av antalet hushåll som polisanmält bostadsinbrott i försöksområdena (oavsett om de använder Märk-DNA eller inte) under 18-månadersperioden juli 2014 – december 2015 jämfört med perioden juli 2012 – december 2013 visar på en minskning på drygt 40 procent. I övriga delar av de utvalda kommunerna var minskningen mellan motsvarande perioder knappt 10 procent. I tre närliggande kommuner till försökskommunerna minskade antalet bostadsinbrott med omkring 4 procent. Det finns således inga direkta belägg för att brottsligheten ”flyttat runt hörnet” i och med försöksverksamheten. Däremot kan det konstateras att i Stockholms län i övrigt ökade antalet anmälda bostadsinbrott med knappt 20 procent mellan dessa två perioder; i vilken utsträckning denna ökning har påverkats av försöksverksamheten går inte att säga.

Sammanfattningsvis framkommer att minskningen av bostadsinbrott i de tre försöksområdena sammantaget var påtagligt större än vad minskningen var i de tre utvalda kommunerna i övrigt respektive de tre närliggande kommunerna. Utsattheten för inbrott var, utifrån resultaten i enkätstudien, påtagligt lägre bland de hushåll som använde sig av Märk-DNA jämfört med övriga hushåll under 2014. Detta talar för att försöksverksamheten i sig har påverkat risken för bostadsinbrott. Analysen visar emellertid att över tid ser utvecklingen av antalet polisanmälda bostadsinbrott i försöks- respektive kontrollområdena relativt lika ut, om än på något olika nivåer. En tolkning är att effekten av försöksverksamheten med Märk-DNA möjligen avtar över tid.

Det finns avslutningsvis ingen ”quick fix” när det gäller att minska risken för bostadsinbrott. Varken fler poliser, hårdare straff, ökat skalskydd eller för den delen varningsskyltar och föremålsmärkning är för sig lösningar på problemet. Att döma av vittnesmål från personer som begår inbrott är närvaron av andra människor (dvs. ”liv och rörelse”) i en bostad men även vardagliga aktiviteter i ett

bostadsområde de kanske bästa brottsförebyggande metoderna. Med utgångspunkt från lokala analyser av var risken för inbrott är som störst bör det fortsatta brottsförebyggande arbetet struktureras på ett tydligare sätt. De brottsförebyggande aktörerna – enskilda hushåll, villaföreningar, polisen, försäkringsbolagen m.fl. – kan var för sig men framför allt gemensamt anpassa de brottsförebyggande åtgärderna efter det tydliga mönster i tid och rum som inbrott i bostäder uppvisar.

1. INLEDNING

På senare tid har bostadsinbrott uppmärksammats allt oftare i media, av politiker och inom polisen. En förklaring till det ökade intresset för denna brottskategori är att antalet inbrott i villor ökat med 35 procent sedan början av 2000-talet.¹ Ett annat men relaterat skäl till varför inbrott i bostäder oftare diskuteras i dag är att det är den brottslighet som svenska folket oroar sig mest för.² Närmare 1,2 miljoner människor i landet känner stor eller mycket stor oro att utsättas för inbrott. Tidigare var oron störst för att drabbas av fordonsrelaterade brott (stöld av, ur eller skadegörelse). I detta sammanhang är det också värt att notera att 2014 anmäldes för första gången fler inbrott i småhus (14 650 anmälda brott) än bilstöld (14 300) i Sverige. Tio år tidigare polisanmäldes drygt fyra gånger fler bilstöld än villainbrott.

Eftersom inbrott i bostäder är den brottstyp som relativt många människor utsätts för och som betydligt fler känner oro att drabbas av söker såväl kriminalpolitiker som brottsförebyggande praktiker och enskilda hushåll efter effektiva förebyggande åtgärder.³ Vilka åtgärder som är framgångsrika råder det emellertid delade meningar om. För politiker på nationell nivå kan det handla om att skärpa

1 Avser polisanmälda fullbordade inbrott i friliggande en- och tvåbostadshus samt par-, rad- och kedjehus. Vanligtvis används samlingsnamnet småhus. Antalet polisanmälda inbrott i lägenheter har under motsvarande period (2001–2014) ökat med 24 procent.

2 Enligt svaren i den nationella trygghetsundersökningen (NTU). För aktuella uppgifter se www.bra.se/bra/brott-och-statistik/statistik/utsatthet-for-brott.html.

3 Enligt Heikonen (2010) är kriminologisk forskning dessvärre inte till någon större hjälp. I en genomgång av 5 700 forskningsartiklar i de nio ledande vetenskapliga tidskrifterna för åren 1980 till 2009 konstaterar han att: "Burglary in general is not studied much by criminologists. Just five percent of all studies published since 1980 examined it" (Heikonen, 2010, s. 41).

straffen i syfte att minska brottsligheten. I januari 2015 debatterades i Riksdagen oppositionens krav på att bostadsinbrott bör utgöra en egen brottskategori (inbrottsstöld) i stället för som i dag inrymmas under lagrummet för grov stöld och att straffet för detta brott bör vara minst ett års fängelse, i stället för som nu fängelse i minst sex månader. I debatten svarade inrikesministern att även om det inte är uteslutet att se över straffskalan för bostadsinbrott så är upptäcktsrisken för denna brottslighet en viktigare fråga för regeringen.⁴

Antalet personer som årligen misstänks för bostadsinbrott har i stort sett varit konstant de senaste 15 åren, trots såväl resursökning som bättre teknikstöd till polisen. 2014 misstänktes drygt 1 000 personer för bostadsinbrott i Sverige; 2001 var antalet 900 personer. En positiv utveckling, åtminstone under de senaste tre åren, är att polisen kunnat koppla närmare 40 procent fler bostadsinbrott till de misstänkta personerna jämfört med tidigare.⁵ Omkring fem procent av de anmälda bostadsinbrotten leder till lagföring och ytterligare några få inbrott klaras upp där gärningspersonen är under 15 år och alltså inte i juridisk mening kan straffas för brottet.

En relevant fråga att ställa är om längre fängelsestraff leder till färre bostadsinbrott. För svenska förhållanden har denna frågeställning undersökts genom analyser av den s.k. halvtidsreformen som infördes i juni 1983 och som innebar att fängelsedömda blev villkorligt frigivna efter halva strafftiden i stället för som tidigare efter två tredjedelar. Enligt Ahlbergs (1985) beräkningar svarade reformen för uppskattningsvis 40 procent av ökningen av antalet polisanmälda bostadsinbrott som skedde under andra halvåret 1983. Denna slutsats har dock ifrågasatts av von Hofer (1993, s. 181) som i en längre tidsserieanalys fann att ”bostadsinbrottens utveckling endast i liten utsträckning torde ha påverkats av fångtalets förändring”. Reglerna för villkorlig frigivning ändrades tillbaka 1993.

Antalet bostadsinbrott varierar ganska kraftigt mellan olika år; 2011 anmäldes exempelvis 20 procent fler inbrott i småhus än året innan

4 Interpellation 2014/15:189.

5 Åren 2012–2014 misstänktes 3 150 personer för 5 800 bostadsinbrott (dvs. 1,8 inbrott per misstänkt) vilket kan jämföras med åren 2005–2007 då sammanlagt 2 600 personer misstänktes för 3 500 inbrott (1,3 inbrott per misstänkt).

medan det under 2006 anmäldes knappt 20 procent färre än året dessförinnan. Antalet fängelsedömda uppvisar däremot betydligt mindre variationer mellan olika år. Möjligen finns det ett statistiskt samband mellan antalet intagna i fängelse och antalet bostadsinbrott, dvs. ju fler intagna desto färre bostadsinbrott, men effekten är inte särskilt stark (för en genomgång av forskningslitteraturen och en analys med månadsstatistik se Lindström, 2008).

Ett annat test av hypotesen att strängare straff leder till färre inbrott skulle kunna hämtas från England och Wales där en särskild straffskärpningsregel för personer som begått bostadsinbrott vid upprepade tillfällen infördes för drygt 15 år sedan. Minimistraffet för dessa gärningsmän är fängelse i minst tre år, även om undantag kan göras. Drygt 1 000 personer döms årligen enligt denna lag (varav 90 procent till fängelse) vilket är en fördubbling på ett par år. Antalet bostadsinbrott har däremot legat förhållandevis konstant det senaste decenniet.⁶ Någon systematisk utvärdering av denna straffskärpning har, vad vi kunnat finna, ännu inte genomförts. Lamm Weisel (2002, s. 44) konstaterar däremot i en rapport om förebyggande åtgärder mot inbrott i småhus att straffskärpningar för denna typ av brottslighet överlag har en begränsad effekt eftersom upptäcktsrisken generellt sett är låg och de som döms som regel redan får ett längre fängelsestraff.⁷

Ett ofta förekommande argument för att öka upptäcktsrisken är att fler poliser anställs (Lim m.fl. 2010). Forskning har visat att fler poliser, som ju varit en kriminalpolitisk målsättning det senaste decenniet i Sverige, möjligen har en viss effekt på bostadsinbrotten. Såväl svenska som internationella forskningsresultat pekar mot att en 10-procentig ökning av antalet poliser kan leda till att antalet bostads-

6 Uppgifterna om antalet dömda och antalet bostadsinbrott har hämtats från www.gov.uk.

7 Fördelen med att införa ett särskilt lagrum för bostadsinbrott är att straffpåföljderna skulle redovisas i kriminalstatistiken, något som inte är möjligt för närvarande. Två aktuella rättsfall avseende påföljder för bostadsinbrott finns redovisade i det offentliga rättsinformationssystemet avseende svensk rättspraxis. I mål B-1735-07 ändrade HD 2008 straffen för två män i 22-årsåldern som dömts för ett bostadsinbrott och upprepade fall av stöld från 14 respektive 12 månaders fängelse till skyddstillsyn och samhällstjänst. I domslutet skriver HD att: ”Om fängelse hade valts som påföljd skulle straffets längd för var och en ha bestämts till åtta månader”. Hovrätten för Övre Norrland ändrade 2011 (mål nr. B223-11) tingsrättens domslut att döma tre Litauiska medborgare för bostadsinbrott vid två tillfällen till fängelse i tio respektive nio månader och utvisning under en tid av fem år till fängelse i nio månader för två av de tilltalade och villkorlig dom för den tredje samt att ändra tiden för utvisning till tre år (för personen som dömdes till villkorlig dom upphävdes beslutet om utvisning).

inbrott minskar med mellan 2 och 6 procent (Lindström, 2013). Men en så pass marginell och möjligen osäker brottsförebyggande effekt till en kostnad på flera hundra miljoner kronor är nog ingen aktuell kriminalpolitisk lösning på problemet med inbrott i bostäder. En ökning av antalet poliser tar för övrigt flera år att förverkliga.

Om varken längre fängelsestraff eller fler poliser är de primära lösningarna på problemet med bostadsinbrott, vad kan då samhället i stort, rättsväsendet och polisen i allmänhet och enskilda hushåll i synnerhet göra för att minska denna brottslighet? Enligt vissa forskare är en grundläggande förutsättning att de brottsförebyggande aktörerna, praktiker såväl som analytiker, enas om några centrala utgångspunkter, exempelvis hur bostadsinbrottens fördelning i tid och rum ser ut (Pease och Tseloni, 2014). Kriminologisk forskning har sedan lång tid tillbaka visat att risken att utsättas för bostadsinbrott är långt ifrån jämnt fördelad; i vissa kommuner och bostadsområden är risken påtagligt större än på andra platser att de boende ska utsättas. En sådan riskanalys kan göras än mer detaljerad och visar då att fastigheter på vissa gator och enskilda hushåll löper en förhöjd risk (Bowers och Johanson, 2005). Internationell forskning, som redovisas närmare i denna rapport, har också visat att risken att drabbas av inbrott ökar påtagligt om någon av de närmaste grannarna nyligen har varit utsatta.

I både USA och England har information om brottslighetens mönster i tid och rum börjat användas för att ta fram prognoser över var riskökningar för brott finns. Sådana informationsunderlag kan sedan användas i vad som kommit att kallas prognosticerat polisarbete (på engelska ”predictive policing”). Arbetssättet innebär att polisen anpassar sina metoder – framför allt den polisiära närvaron – till ett begränsat geografiskt område utifrån dessa prognoser (Perry m.fl., 2013). Prognosticerat polisarbete har på kort tid kommit att bli det nya modeordet för polisen, framför allt i vissa amerikanska men även brittiska polismyndigheter, men som både Ratcliffe (2014) och Uchida (2014) har påpekat saknas det för närvarande vetenskapliga belägg för att metoden har någon påverkan på brottsligheten.⁸

⁸ Ett amerikanskt företag (Predpol) säljer en tjänst som innebär att polisen tre gånger per dygn får uppdaterade prognoskartor av var risken för brott är som störst. På kartorna finns en rödmarkerad ”box” på 150 × 150 meter som indikerar var riskökningen finns. Boxen genereras av en matematisk

Förutom att bättre använda den information som polisen har om brottslighetens fördelning i tid och rum är en annan viktig utgångspunkt i det brottsförebyggande arbetet att engagera de boende att själva och tillsammans vidta åtgärder som kan påverka risken att utsättas för inbrott. I denna rapport redovisas resultaten av ett sådant initiativ.

Syfte och frågeställningar

Under 2014 genomförde dåvarande Polismyndigheten i Stockholms län tillsammans med Stöldskyddsföreningen, fyra av de större försäkringsbolagen samt tre företag i säkerhetsbranschen en försöksverksamhet med så kallat Märk-DNA i tre kommundelar i Stockholms län. Målsättningen med projektet var att minska antalet bostadsinbrott genom att kostnadsfritt erbjuda 500 hushåll i varje kommunedel en uppsättning med Märk-DNA.⁹ I samband med att försöksverksamheten inleddes anordnades informationsmöten med de boende i de tre kommundelarna och förutom att dela ut märkningsprodukter till de hushåll som anmälde intresse av att delta sattes även varningsskyltar upp på större vägar i försöksområdena. Projektet uppmärksammades i massmedia på såväl lokal som nationell nivå.

Det övergripande syftet med undersökningen som redovisas i denna rapport är att systematiskt utvärdera om insatsen har haft några mätbara brottsförebyggande effekter. Två utvärderingsspecifika och en mer generell frågeställning kommer att analyseras:

- i vilken utsträckning använder de hushåll som anmälde intresse av att delta i försöksverksamheten märkningsprodukterna och
- leder användandet av Märk-DNA till att risken för bostadsinbrott minskar?

algoritm som baseras på tidigare brottsändelser. Sherman (2013, s. 50) konstaterar att: "no evidence is available for the accuracy of the forecasts or the crime reduction benefits of using them. But if such predictions do prove to have high reliability, they could make the targeting of police resources more valuable than ever". I en nyligen publicerad utvärdering av Predpols analysmetod, utförd av forskare som startade företaget, konstateras att algoritmen är mellan 1,4 och 2,2 gånger bättre på att förutsäga var brott kommer att inträffa jämfört med prognoser gjorda av brottsanalytiker. Vidare redovisas att brottsligheten minskade med 7,4 procent när polisen avsatte tid för att vara i de prognosticerade boxarna jämfört med en minskning på 3,5 procent i kontrollområdena (Mohler m.fl., 2015).

⁹ I den information som Polisen gick ut med i samband med försöksverksamheten framhölls att "MärkDNA är en modern stöldskyddsmärkning som är osynlig, flexibel, effektiv och ger en spårbarhet som avskräcker kriminella." (www.polisen.se/markdna). I denna utvärdering ingår endast hushåll i småhus.

I anslutning till den senare frågeställningen undersöks om risken för bostadsinbrott ökar bland hushåll som inte deltar i försöksverksamheten, dvs. om det förekommer överflyttningseffekter av brottsligheten. Den mer generella frågeställningen som inledningsvis undersöks är om det också i Sverige finns en riskökning för bostadsinbrott om någon av de närmaste grannarna nyligen har varit utsatta.

Disposition

I kapitel 2 redovisas internationella forskningsresultat av det som har kommit att kallas ”near-repat victimization” dvs. riskökning för att utsättas för bostadsinbrott om någon av de närmaste grannarna nyligen har varit utsatta. I det efterföljande kapitlet undersöks detta fenomen närmare för svenska förhållanden. Den övergripande frågeställningen ”smittar bostadsinbrott?” besvaras med ett undersökningsmaterial bestående av de tio största kommunerna i Sverige samt de tre kommunerna där försöksverksamheten med Märk-DNA genomfördes. I kapitel 4 redovisas dels tidigare utvärderingar av föremålsmärkning som brottsförebyggande metod, dels bakgrunden till och upplägget av den aktuella försöksverksamheten. Kapitel 5 söker svaren på de två specifika frågeställningarna för denna utvärdering: vilka hushåll har använt märkningsprodukterna och har användandet någon effekt på utsattheten för bostadsinbrott? För att besvara dessa frågeställningar analyseras dels svaren från en enkätundersökning till hushållen i försöksområdena, dels uppgifter om polisanmälda bostadsinbrott i såväl försöksområdena som i närliggande områden. I rapportens avslutningskapitel sammanfattas huvudresultaten och ett förslag på en strategi för det fortsatta arbetet mot bostadsinbrott skisseras.

2. SMITTAR BOSTADSINBROTT?

Forskning under senare år och från en rad olika länder har funnit att risken att utsättas för bostadsinbrott ökar om någon av de närmaste grannarna nyligen har varit utsatta. Förklaringen till detta kan, enligt Pease och Tseloni (2014), vara att flera fastigheter i ett visst bostadsområde ”signalerar” att de är tillgängliga för inbrott, exempelvis genom att de är dolda för insyn, att de sannolikt innehåller attraktiva och stöldbegärliga föremål samt att det finns bra flyktvägar för den som brutit sig in. Sådana fastighetsrelaterade attribut är mer eller mindre konstanta över tid. En kompletterande förklaring till att grannarna löper en förhöjd risk kan vara att ett ”lyckat” inbrott i sig, inom en kort tidsperiod därefter, genererar flera inbrott i samma område eftersom gärningspersonen skaffat sig användbara kunskaper om bostadsområdet. En inbrottstjuv kan också utgå ifrån att grannarna till ett nyligen inbrottsdrabbade hushållet har ungefär samma levnadsstandard och därmed också liknande attraktiva och stöldbegärliga föremål. Precis som i nästan all annan verksamhet föder framgång nya framgångar även när det gäller brottslighet. Forskning har vidare visat att en stor del av inbrotten inom ett mindre geografiskt område som sker under en kort tidsperiod – och som klarats upp av polisen – har begåtts av samma person (Bernasco, 2008; Bernasco m.fl., 2015).

Med en terminologi hämtad från epidemiologin är frågan som ska besvaras i detta och nästkommande kapitel: smittar bostadsinbrott? Att använda medicinska begrepp för att beskriva sociala processer

kan ha sina fördelar för förståelsen av ett problem.¹⁰ Samtidigt riskerar en ”medikalisering” av synen på ett brottsproblem att leda till en alltför stark tro på att det finns enkla och effektiva botemedel.

För att närmare belysa frågeställningen om bostadsinbrott smittar kommer i nästa kapitel de tio största kommunerna i landet samt kommunerna Danderyd, Lidingö och Tyresö, där Märk-DNA användes i ett område i respektive kommun, att ingå i analyserna. Resultatet av dessa inledande analyser har betydelse när det gäller bedömningen av utfallet av försöksverksamheten med Märk-DNA eftersom föremålmärkning, inklusive vägskyltar med varningstexter, skulle kunna liknas vid en ”kur” mot ”inbrottsmittan”. I det följande presenteras en övergripande genomgång av forskning om ”near-repat victimization”.

Tidigare forskning på området

Under de senaste 20–25 åren har ett flertal studier genomförts runt om i världen som fokuserat på bostadsinbrottens fördelning i tid och rum. Från denna forskning har bland annat begreppet upprepad utsatthet (”repeat victimization”) kommit att användas för att beskriva hushåll som varit utsatta för brott vid upprepade tillfällen – händelser som ofta inträffar relativt nära inpå varandra i tid (Pease, 1998).

I en svensk studie där polisanmälda bostadsinbrott i två kommuner (Örebro och Sundsvall) analyserades med data för åren 1997–1999, framkom att mellan 5 och 8 procent av hushållen hade varit utsatta vid fler än ett tillfälle under en 12-månadersperiod (Brå, 2001). Rapportförfattaren konstaterar sammanfattningsvis att: ”Trots att de som drabbats av bostadsinbrott löper större risk än andra att utsättas igen, är möjligheterna att förebygga upprepade brott alltså begränsade. I detta avseende överensstämmer resultaten inte med tidigare forskning på området” (Brå, 2001, s. 24). En övergripande sammanfattning av den internationella forskningen om upprepad

¹⁰ I den kriminologiska forskningslitteraturen på detta område har exempelvis termer som ”transmitted”, ”infectious” och ”vaccinated” använts.

utsatthet för bostadsinbrott visar att mellan 7 och 15 procent av inbrotten är mot hushåll som tidigare varit utsatta (Chainey, 2012).

Begreppet upprepad utsatthet har utvidgats i forskningen under senare år genom benämningen ”near-repeat victimization”, dvs. nära-upprepad utsatthet. Johnson m.fl. (2007, s. 202) konstaterar från en analys av bostadsinbrott i tio städer i fem olika länder fördelade på tre kontinenter att: ”in the wake of a residential burglary, the risk to nearby houses is temporarily elevated, a phenomenon that is well captured by the term ’communication of risk’. Enligt Chainey (2012) sammanfattning av forskningen på detta område står ”near-repeat victimization” för mellan 10 och 40 procent av samtliga bostadsinbrott.

Utgångspunkten för forskare som studerar ”near-repeat victimization” är att de simultant analyserar den spatiala (dvs. rumsliga) och den temporala (tidsmässiga) relationen mellan olika brottsändelser. Ratcliffe (2011, s. 17), som bland annat har utvecklat ett statistikprogram för att analysera ”near-repeat victimization”, menar att detta forskningsområde inom kriminologin ”opens up a range of avenues that are not only interesting from a theoretical sense, but also have real possibilities in better understanding and preventing crime and criminality”. Denna kunskap har också i viss utsträckning börjat användas i det brottsförebyggande arbetet, exempelvis i Storbritannien, vilket redovisas senare i detta kapitel.

Ett av de första empiriska testerna av hypotesen om ”near-repeat” vid bostadsinbrott genomfördes i Queensland, Australien (Townsend m.fl., 2003) i fem olika bostadsområden med i snitt 5 000 hushåll per område. I studien undersöktes om ”smittorisken” vid inbrott var högre i homogena bostadsområden, med avseende på typ av bostäder, genomsnittliga huspriser och befolkningssammansättning (inklusive en skattning av antalet lokala gärningsmän), jämfört med mer blandade områden. Analyserna visar, sammanfattningsvis, att vissa bostadsområden oftare är drabbade av ”near-repeat victimization”: ”High crime, homogeneous housing areas will have higher levels of near repeats because housing diversity is low (so victimizations are transmitted easily) and the overall volume of burglary provides

large numbers of infectious addresses” (Townshley m.fl., 2003, s. 630). Forskning från Storbritannien har också visat att riskökningen för bostadsinbrott, om närmaste grannarna har varit utsatta, ser olika ut i olika bostadsområden. Bowers och Johnson (2005) konstaterar att “near-repeat”-inbrott är vanligare i ekonomiskt mer välbärgade bostadsområden jämfört med andra områden.

En central frågeställning i forskningen om “near-repeat victimization” är inom hur stort område och under hur lång tidsperiod som en eventuell förhöjd risk föreligger. Även om detta inte var den direkta frågeställningen i Townsleys m.fl. (2003) studie så konstaterar forskarna att en förhöjd risk för inbrott finns inom en radie på 200 meter och under en tidsperiod på upp till två månader. I den omfattande undersökningen av Johnsons m.fl. (2007, s. 215), där tio städer i fem olika länder analyserades, replikerades delvis dessa resultat: ”Across all countries, housing units within 200 m of a burglarized home were more likely to be victims of the same crime for a period of up to 14 days than would be expected if patterns of crime were strictly random”

Att det just är de närmaste grannar till ett utsatt hushåll som löper en förhöjd risk att drabbas av inbrott har Short m.fl. (2009) visat i en studie från Kalifornien. Undersökningsmaterialet utgjordes av polisanmälda inbrott i villor i staden Long Beach (Los Angeles). I området fanns omkring 75 000 småhus och under åren 2000 till 2005 anmäldes i genomsnitt 1 300 inbrott per år. I analyserna testades bland annat om utsattheten för inbrott är slumpmässigt fördelad eller om risken att utsättas är relaterad till avståndet i tid och rum till bostäder som tidigare har varit utsatta för inbrott. Resultaten visar att på ett avstånd av upp till 100 meter från ett inbrottsdrabbat småhus är risken att utsättas inom en fjortondagarsperiod betydligt högre än om inbrotten skulle ha skett slumpmässigt (enligt den s.k. random event hypothesis). Short m.fl. (2009, s. 336) konstaterar vidare att: ”we clearly see that the measured number of near-repeats at the shortest time intervals is greater than that predicted by the null hypothesis, many of those in fact occurring at a time separation of zero days”.

Många av inbrotten i Long Beach förefaller att vara av seriebrottskaraktär, dvs. samma gärningsperson begår ett flertal inbrott under samma dag inom ett begränsat geografiskt område. Utifrån ett brottsförebyggande perspektiv kan det vara komplicerat att många av dessa "near-repeat victimizations" sker samma dag, något som varken Short m.fl. eller de flesta andra forskare inom detta område diskuterar närmare. Bowers och Johanson (2005, s. 78) däremot tar upp denna fråga, och i stort sett alla frågor som finns i anslutning till detta forskningsområde. I deras omfattande studie av 75 000 bostadsinbrott under drygt sex år i Merseyside, England, konstaterar de att närmare en fjärdedel av inbrotten som skedde mellan de allra närmaste grannarna inträffade samma dag men att "only 10 percent of burglaries committed two doors apart occurred on the same day... it was clear that the risk to neighbours was not limited to the same day that an initial burglary occurred".

I en nyligen redovisad doktorsavhandling har Emeno (2014) analyserat fenomenet med "near-repeat" i tre Kanadesiska städer åren 2007–2008. I den största staden som ingår i undersökningsmaterialet, Edmonton med drygt 730 000 invånare, framkommer att grannar upp till 100 meter från ett inbrottsdrabbat hushåll har en 2,6 gånger förhöjd risk att själva drabbas av inbrott inom en sjudagarsperiod. I de två andra städerna, Saint John med en befolkning på 68 000 invånare respektive Moose Jaw med 32 000 invånare, var den förhöjda risken betydligt lägre och inte i något av fallen statistiskt säkerställda.

Avslutningsvis har Rey m.fl. (2012) undersökt bostadsinbrott i staden Mesa (Arizona) med en befolkning på omkring 455 000 invånare under perioden oktober 2005 t.o.m. december 2009, dvs. under 51 månader. I analysen delades staden in i 474 kvadratiska områden (där varje kvadrat motsvarar omkring 400 × 400 meter) och därefter beräknades hur sannolikheten för bostadsinbrott i områdena förändrades över tid och mellan dessa områden. I analyserna framkom att sannolikheten för inbrott ökar med 76 procent om bostäder i området haft inbrott månaden innan. Den högsta risken för bostadsinbrott en given månad har hushåll som angränsar till ett eller flera områden som föregående månad också har haft inbrott.

Antal hushåll i riskzonen

Sammanfattningsvis har alltså forskning från olika länder visat att det överlag föreligger en påtagligt förhöjd risk att utsättas för bostadsinbrott om någon av de närmaste grannarna i närtid har varit utsatta. Riskökningen varierar både med avseende på avstånd och tid i de olika undersökningarna som redovisats ovan. Johanson m.fl. (2007) sammanfattar exempelvis att den största risköken är på ett avstånd mellan 200 meter (exempelvis i Philadelphia) och 1 200 meter (Canberra) och tidsperioden varierar mellan två och åtta veckor för de enskilda städerna som ingår i deras analyser (se tabell 2.1 nedan).

Analysmetoden som sådan kan användas just för att identifiera inom vilket avstånd och vilken tidsperiod som det föreligger en förhöjd risk, vilket kan vara en fördel i en mer explorativ undersökning. Det som däremot inte har uppmärksammat i någon större utsträckning i den tidigare forskningen på detta område är hur många hushåll som hamnar i ”riskzonen”, dvs. hur många hushåll som finns inom en radie av exempelvis 200 eller 1 200 meter. Kännedom om antalet hushåll som har en förhöjd risk att utsättas för bostadsinbrott kan ha direkta brottsförebyggande konsekvenser.

Med utgångspunkt från de data som Johnson m.fl. (2007) redovisar är det möjligt att göra en grov skattning av hur många hushåll som berörs i de tio städerna som analyserna avser. I tabell 2.1 sammanfattas dels den generella risken¹¹ att utsättas för bostadsinbrott i respektive stad, dels avståndet och tidsperioden för den förhöjda risken som föreligger för att grannar till ett inbrottsdrabbat hushåll själva ska utsättas. Den sista kolumnen i tabellen redovisar en beräkning av hur många hushåll som ingår i riskgruppen.

¹¹ Detta är en skattning av den s.k. prevalensen, dvs. antalet inbrottsdrabbade hushåll av samtliga hushåll. Uppgifterna i Johnson m.fl. (2007) avser antalet anmälda bostadsinbrott men eftersom vissa hushåll är upprepat utsatta överskattas den generella risken något.

Tabell 2.1. Sammanfattning av risk för "near-repeat victimization" samt skattning av antalet berörda hushåll

Område	Generell risk	Förhöjd risk för grannar inom	Skattning av antalet hushåll med förhöjd risk
Wirral (UK)	1,9	500m/14d	410
Bournemouth (UK)	1,8	300m/14d	430
Zoetermeer (NL)	1,1	600m/14d	1 450
Hague (NL)	1,6	600m/28d	3 750
Palmerston North (NZ)	6,7	400m/14d	10
Auckland (NZ)	7,9	200m/14d	60
Canberra (AU)	4,0	1200m/28d	820
Beenleigh (AU)	5,5	600m/14d	290
Pompano Beach (USA)	2,0	200m/14d	100
Philadelphia (USA)	1,2	200m/56d	220

Den generella risken att utsättas för bostadsinbrott varierar påtagligt mellan dessa tio städer. Högst risk har städerna i Australien och på Nya Zeeland medan Zoetermeer i Nederländerna har den lägsta generella risken för bostadsinbrott. Uppdelat på respektive undersökningsområde framkommer också att riskökningen för att grannar ska utsättas varierar både med avseende på avstånd och tid. Antalet hushåll i "riskzonen" varierar mycket kraftigt mellan städerna, vilket inte uppmärksammas i den ursprungliga artikeln.¹²

Brottsförebyggande implikationer

I analyser av "near-repeat victimization" är fokus på eventuella riskökningar för inbrott i bostäder som ligger i närheten av en tidigare inbrottsdrabbad bostad. Med begränsade resurser är det givetvis viktigt att de brottsförebyggande åtgärderna används där de gör störst nytta. Från ett brottsförebyggande perspektiv kan det dock

¹² Den engelska staden Wirral är, enligt Johnson m.fl (2007, s. 207), till ytan 255 kvadratkilometer. Antalet bostäder per km² uppgår till 523 och den förhöjda risken föreligger inom en radie på 500 meter (och inom en period av 14 dagar). Dessa uppgifter finns redovisade i tabell 1 respektive 2 i artikeln. Uppgifterna gör det möjligt att skatta antalet hushåll som ingår i riskgruppen att utsättas för bostadsinbrott inom fjortondagar om en granne har varit utsatt (dvs. 0,5² kilometer \times π \times 523 bostäder/km²). Motsvarande antal riskhushåll i Bournemouth blir 430 trots att avståndet där uppmättes till 300 meter, vilket beror på att befolkningstätheten är högre. Högst befolkningstäthet av samtliga städer som ingår i studien har Haag i Nederländerna där omkring 3 750 hushåll omfattas av en förhöjd risk. Lägst befolkningstäthet finns i Palmerston North på Nya Zeeland där endast 10 hushåll inkluderas i riskgruppen.

vara komplicerat att informera eller vidta andra åtgärder, exempelvis öka bevakningen av ett stort antal hushåll, eftersom den förhöjda risken endast gäller under en begränsad tidsperiod. När det gäller risken för upprepad utsatthet av en specifik fastighet är det däremot relativt enkelt för det enskilda hushållet, med stöd av exempelvis sitt försäkringsbolag och polisen, att vidta vissa brottsförebyggande åtgärder (öka skalskyddet, gömma undan stöldbegärliga föremål, förhindra att det finns flyktvägar, m.m.). Pease (1991) har tidigare visat att antalet bostadsinbrott i ett område med 2 280 hushåll minskade med 70 procent över en treårsperiod sedan polisen inriktat sina insatser mot tidigare inbrottsdrabbade hushåll.

De brottsförebyggande insatserna för att minska ”near-repeat victimization” kan i stället handla om att informera grannar till ett utsatt hushåll om att det föreligger en förhöjd risk och att de därför bör vara mer vaksamma. Chainey (2012) redovisar resultat från ett pågående projekt i staden Trafford i närheten av Manchester där polisen kontakter grannar inom en radie på 100 meter till ett brottsutsatt hushåll för att informera om riskökningen. Avsikten är självklart inte att skrämja folk och i den muntliga informationen som lämnas av polisen påtalas att risken även fortsättningsvis generellt sett är låg – om än förhöjd. De boende får därefter kontaktuppgifter till polisen och ombeds att höra av sig om de ser något misstänkt eller om det är något de undrade över. En uppföljning av det första året med denna försöksverksamhet visar att antalet bostadsinbrott minskat med omkring 40 procent i områden där polisen lämnat sådan information till grannarna. I bostadsområden där sådan information inte har lämnats har minskningen endast varit två procent. Pease och Tseloni (2014, s. 27) redovisar uppgifter från en ännu inte publicerad studie som visar att störst brottsförebyggande effekt får insatser som riktar sig till grannar inom 50 meter från en bostad som varit utsatt under den senaste veckan.

Rey m.fl. (2012, s. 527) drar utifrån sina analyser slutsatserna att ”community education programs about burglary prevention could be implemented to make residents aware of modifications they can make to their properties to make them less attractive to criminals” och vidare att ”interventions should focus on modifying the criminal’s

perception of the risk/reward balance of potential crime opportunities to prevent repeat and near-repeat victimization.” Försöksverksamheten med Märk-DNA har, åtminstone på ett indirekt plan, utgått från dessa förslag.

Forskning om ”near-repeat victimization” är, sammanfattningsvis, relativt ny och det finns fortfarande en hel del frågeställningar som behöver belysas närmare. Ett område rör kvaliteten på de data som används. Uppgifter om polisanmälda bostadsinbrott hör troligen till de mer tillförlitliga, i vart fall i jämförelse med annan statistik om brott, eftersom det s.k. mörkertalet åtminstone vid fullbordade inbrott generellt sett är lågt. Samtidigt finns ett flertal felkällor, exempelvis avseende positionsbestämning och datum för händelsen, som endast översiktligt har berörts i den tidigare forskningen. För svenskt vidkommande finns ingen tidigare forskning på detta område överhuvudtaget.

3. RISKÖKNING FÖR BOSTADS- INBROTT

Gäller resultaten som redovisats från andra länder, dvs. att risken för bostadsinbrott ökar påtagligt om någon av de närmaste grannarna nyligen har varit utsatta, även i Sverige? Finns det med andra ord empiriskt stöd för att polisen och andra brottsförebyggande aktörer bör kraftsamla i syfte att förhindra ”near-repeat victimization” eller sker bostadsinbrotten inom ett begränsat geografiskt område oberoende av varandra?

I det följande analyseras först polisanmälda bostadsinbrott i småhus under 2014 i landets tio befolkningsmässigt största kommuner, dvs. Stockholm, Göteborg, Malmö, Uppsala, Västerås, Örebro, Linköping, Helsingborg, Jönköping och Norrköping. Därefter görs motsvarande analyser för de kommuner (Danderyd, Lidingö och Tyresö) där försöksverksamheten med Märk-DNA genomfördes i tre kommundelar. Mot bakgrund av att försöksverksamheten startade upp under första kvartalet 2014 är bedömningen att det är lämpligare att använda en annan undersökningsperiod för dessa kommuner. Ett indirekt syfte med försöksverksamheten har också varit att försöka minska spridningen av bostadsinbrott i dessa kommundelar, exempelvis genom varningsskyltar på vissa större vägar i områdena. I vilken utsträckning detta har uppnåtts undersöks närmare i kapitel 5. För de tre utvalda kommunerna undersöks därför i detta kapitel eventuella spridningseffekter av bostadsinbrott under kalenderåret 2013.

Ingångsdata

Inledningsvis inhämtades från Polisens datasystem för brottsanmälningar uppgifter om plats och tidpunkt för fullbordade bostadsinbrott i småhus i respektive kommun.¹³ En första genomgång av det insamlade materialet visar att det kan förekomma en del mättekniska problem vid analyser av ”near-repeat victimization”, något som den tidigare forskningen varit relativt tyst om. Några av de mer ovanliga problemen är att samma händelse finns inrapporterad i två (eller fler) anmälningar (dvs. dubletter), att uppgifter om geografisk position saknas samt att den anmälda händelsen är otvetydigt felkodad. I grundmaterialet som utgörs av drygt 2 650 anmälningar om bostadsinbrott från de tio största kommunerna har endast 25 anmälningar exkluderas på grund av dubletter (9 anmälningar), att positionen saknats (6 anmälningar) eller uppenbar felkodning (10 anmälningar).

Ett betydligt större problem, i synnerhet när de följande analyserna baseras på uppgifter om tidpunkten för brottet, gäller informationen om vilken dag brottet inträffade. I anmälningsblanketten finns uppgifter om start- respektive slutdatum för det inträffade brottet. I majoriteten av anmälningarna (drygt 60 procent) har brottet inträffat samma dag som anmälan gjordes medan i omkring fem procent av anmälningarna är intervallet från start- till slutdatum åtta eller fler dagar (som mest är skillnaden 177 dagar). Omkring en tredjedel av inbrotten skedde sammanfattningsvis inom ett intervall på mellan en och sju dagar.

De anmälningar där datumet för brottet inte har gått att precisera inom en sjudagarsperiod, liksom eventuella dubletter, avsaknad av geografiska koordinater samt felkodningar, har exkluderats från vidare analyser. För samtliga kommuner har ingångsdata justerats för dessa problem. Närmare 87 procent av de fullbordade bostadsinbrotten i småhus som redovisas i den officiella kriminalstatistiken har kunnat inkluderas i analyserna. Täckningsgraden för respektive kommun redovisas i tabell 3.1.

¹³ Insamlingsperioden avser anmälningar av fullbordade bostadsinbrott i småhus (brottskod 9801) som inträffat mellan den 1 januari och den 31 december 2014. I datauttaget inkluderades även anmälningar gjorda under det första kvartalet 2015 men som avsåg händelser under kalenderåret 2014.

Tabell 3.1. Antalet bostadsinbrott i småhus som inkluderats i analyserna av samtliga anmälda bostadsinbrott i småhus enligt den officiella kriminalstatistiken, 2014

Kommun	Enligt Kriminalstatistiken	Inkluderade bostadsinbrott	Andel inkluderade
Stockholm	737	651	88,3
Göteborg	525	441	84,0
Malmö	465	429	92,3
Uppsala	107	90	84,1
Västerås	138	105	76,1
Örebro	115	99	86,0
Linköping	79	69	87,3
Helsingborg	272	247	90,8
Jönköping	129	102	79,1
Norrköping	93	71	76,3
TOTALT	2 660	2 304	86,7

En annan och mer central kritik som kan riktas mot den tidigare forskningen på detta område gäller oklarheter kring hur många hushåll som riskerar att utsättas för "near-repeat victimization", dvs. hur stor riskgruppen är. Utifrån Johnsons m.fl. (2007) resultat kan, som redovisades ovan, en grov skattning av antalet hushåll i riskgruppen beräknas till mellan tio (Palmerston North, Nya Zeeland) och nästan 4 000 hushåll (Haag, Nederländerna). Från ett brottsförebyggande perspektiv kan det finnas anledning att försöka begränsa antalet hushåll som ska ingå i riskgruppen eller i vart fall inkludera ett tillräckligt stort antal hushåll som är hanterligt inom den relativt korta tidsperiod som riskökningen föreligger. En sista kritisk synpunkt mot den tidigare forskningen på detta område är att det inte alltid framgår hur hög den förhöjda risken är eller för den delen hur stor den generella risken för bostadsinbrott är.

En alternativ utgångspunkt vid analyser av "near-repeat victimization" är därför att på förhand bestämma hur många hushåll

som ska inkluderas i riskgruppen. Beroende på resurser etc. för det brottsförebyggande arbetet kan givetvis olika många hushåll ingå i sådana beräkningar, dvs. storleken på riskgruppen kan varieras. Genom att använda uppgifter om antalet småhus respektive landareal som är bebyggd med småhus går det att beräkna hur stort avståndet (radien) behöver vara för att en riskgrupp om exempelvis 100 hushåll ska inkluderas i analysen.¹⁴ Avståndskriteriet kommer, eftersom såväl antalet småhus som storleken på markanvändningen är olika, att varieras mellan kommunerna.

I tabell 3.2 redovisas för respektive kommun det beräknade avståndet för att analysen ska inkludera de 100 närmaste hushållen. Uppgifter om antalet småhus respektive markanvändning för småhus avser 2014 och båda dessa uppgifter har hämtats från SCB.

Tabell 3.2. Beräknat avstånd (radien) om uppskattningsvis 100 hushåll ingår i riskgruppen

Kommun	Antal småhus	Markanvändning för småhus (km ²)	Avstånd (i meter)
Stockholm	44 293	25,1	130
Göteborg	52 268	40,5	160
Malmö	26 511	15,8	140
Uppsala	27 603	49,5	240
Västerås	23 244	28,2	200
Örebro	22 682	39,6	240
Linköping	24 639	33,6	210
Helsingborg	21 364	16,9	160
Jönköping	24 306	33,5	210
Norrköping	22 739	37,6	230
GENOMSNIITT	29 000	32,0	200

¹⁴ Om en kommun består av 32 km² bebyggd markområde med småhus och det i kommunen finns 29 000 småhus så blir arean som inkluderar 100 hushåll 0,11 km², vilket innebär ett avstånd på ungefär 200 meter, enligt formeln: radien = $\sqrt{(\text{arean}/\pi)}$.

I både Stockholm och Malmö finns det mer än 1 600 småhus per kvadratkilometer bebyggd mark för just småhus medan motsvarande siffra för Uppsala och Örebro är omkring 550. I de två förstnämnda kommunerna samlar en radie på 130–140 meter omkring 100 hushåll medan radien blir nästan dubbelt så stor i de två sistnämnda kommunerna. Att som tidigare forskning har gjort nämligen utgå från ett bestämt avstånd (exempelvis 200 meter) i analyser av ”near-repeat” är, enligt vår uppfattning, ett alltför mekaniskt sätt att beräkna risken för utsatthet bland grannar till ett tidigare brottsdrabbat hushåll.¹⁵ Även om avståndberäkningen förefaller att bli tämligen exakt med den metod som använts här bör det framhållas att resultatet ger en övergripande skattning. Riskökningen för bostadsinbrott bör vidare skattas för olika stora ”riskgrupper”.¹⁶

Resultat

Den generella risken att utsättas för bostadsinbrott varierar påtagligt mellan de tio största kommunerna i landet (se tabell 3.3). Högst risk har Malmö där 1,6 procent av småhusen varit utsatta under 2014, följt av Stockholm (1,4 procent) och därefter Helsingborg (1,2 procent). Göteborg kommer först på fjärde plats i denna jämförelse. I övriga kommuner är risken att utsättas för inbrott i småhus omkring en fjärdedel av vad risken är i Stockholm eller Malmö. Även om det till viss del ligger utanför fokus för denna studie så kan det konstateras att den generella risken för bostadsinbrott 2014 har ökat med omkring en tredjedel jämfört med 2009 för kommunerna sammantaget. Ökningen finns i huvudsak i de tre storstadskommunerna.

I tabell 3.3 presenteras också resultaten av en analys genomförd med statistikprogrammet ”Near Repeat Calculator” (Ratcliffe, 2009) där skattningen av eventuell riskökning för bostadsinbrott har satts till ett avstånd som ”fångar in” de 100 närliggande hushållen till ett nyligen inbrottsdrabbat småhus. Tidsperioden har, utifrån tidigare forskningsresultat, bestämts till en fjortondagarsperiod.¹⁷

15 För exempelvis Stockholms del skulle en radie på 200 meter innebära att 220 hushåll inkluderades i riskgruppen.

16 I bilaga A redovisas dels en kortfattad metodologisk och statistisk beskrivning av hur ”near-repeat victimization” kan analyseras, dels resultattabeller avseende risken för bostadsinbrott i fyra olika gruppindelningar: 50, 100, 150 och 200 hushåll för samtliga kommuner som ingår i analysen.

17 Programmet kan laddas ner kostnadsfritt från <http://www.cla.temple.edu/cj/resources/near-repeat-calculator/>.

Tabell 3.3. Riskökning för bostadsinbrott bland de uppskattningsvis 100 närmaste grannarna till ett nyligen inbrottsdrabbat småhus

Kommun	Generell risk	Relativ risk om granne varit utsatta	Riskökning	Signifikansnivå
Stockholm	1,4	2,1	1,5	,001
Göteborg	0,8	2,3	3,0	,001
Malmö	1,6	3,2	2,0	,001
Uppsala	0,3	0,5	1,5	,258
Västerås	0,4	0,6	1,5	,333
Örebro	0,4	0,4	1,1	,488
Linköping	0,3	1,5	4,9	,002
Helsingborg	1,2	2,3	1,9	,003
Jönköping	0,4	2,2	5,5	,001
Norrköping	0,3	0,4	1,2	,579
GENOMSNIITT	0,7	1,6	2,3	-

Sammantaget för samtliga kommuner som ingår i analysen framkommer att den generella risken att utsättas för bostadsinbrott är omkring 0,7 procent. Risken mer än fördubblas emellertid om någon av de närmaste grannarna inom en fjortondagarsperiod har varit utsatta. Som framgår av analysresultaten varierar riskökningen avsevärt mellan de olika kommunerna. I Stockholm utsattes exempelvis 638 hushåll för inbrott under 2014, tretton av dessa hushåll hade dessutom utsatts för ytterligare ett inbrott under året. Den generella risken för bostadsinbrott i småhus i Stockholm uppgår till 1,4 procent. Risken att någon av de 100 närmaste grannarna också kommer att utsättas för inbrott ökar till 2,1 procent, en relativ risk som är 1,5 gånger högre än den generella risken, dvs. en ökning med 50 procent.

Resultatet från analysen visar, sammanfattningsvis, att i sex av landets tio största kommuner är det en statistiskt signifikant riskökning för bostadsinbrott om någon av de närmaste grannarna har varit utsatta. De enskilt högsta riskökningarna det aktuella året framkommer för Jönköping respektive Linköping, där båda kommunerna i övrigt har en mycket låg generell risk.

I samtliga tre storstadskommuner (Stockholm, Göteborg och Malmö) är risken påtagligt högre att utsättas för bostadsinbrott om någon av de närmaste grannarna nyligen har varit utsatta. Göteborg avviker från de två övriga storstadskommunerna med en överrisk på drygt 200 procent. Den initiala risken är emellertid betydligt lägre i Göteborg än i Malmö respektive Stockholm. Överlag tycks gälla att ju högre generell risk för bostadsinbrott desto större sannolikhet att grannars tidigare utsatthet innebär en riskökning, men denna slutsats bör analyseras närmare med ett större urval kommuner.

I tabell 3 i bilaga A framgår att riskökningen generellt sett blir något högre ju färre grannar som inkluderas i riskgruppen, även om mönstret inte är helt entydigt mellan kommunerna. I exempelvis Stockholm är riskökningen större om 200 grannar inkluderas medan Göteborg har den största riskökningen för de 50 närmaste grannarna. I Malmö är riskökningen störst när 100 grannar inkluderas i riskgruppen. För flertalet av de övriga kommunerna är riskökningen störst om de 50 närmaste grannarna inkluderas i analysen. Resultaten visar sammanfattningsvis att det exakta avståndet för riskökning inte går att fastställa men däremot att det är en förhöjd risk för de närmaste grannarna till ett nyligen inbrottsdrabbat hushåll.

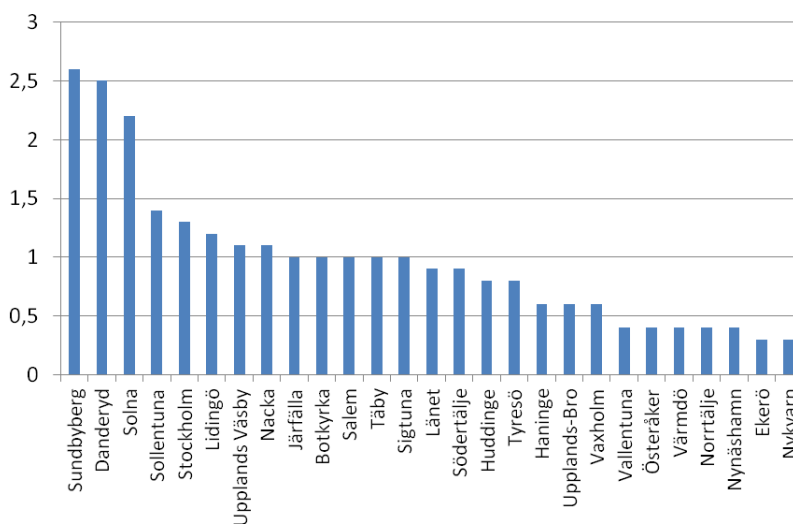
Denna inledande analys har visat att det mönster som framkommit i en rad olika länder, nämligen att risken att utsättas för bostadsinbrott ökar om någon av de närmaste grannarna nyligen har varit utsatta, även gäller för majoriteten av de tio största kommunerna i landet. Enkelt och generellt uttryckt fördubblas risken för inbrott. Värt att notera är att sannolikheten att drabbas av bostadsinbrott, även om någon av de närmaste grannarna har varit utsatta, fortfarande är låg.

Riskökning för bostadsinbrott i de tre utvalda kommunerna

Analysen ovan har visat att i åtminstone sex av de tio befolkningsmässigt största kommunerna i landet finns det ett tydligt mönster vad gäller "near-repeat victimization". Framkommer ett liknande mönster i andra mindre kommuner och då i synnerhet i de tre kommunerna där försöksverksamheten med Märk-DNA genomfördes i en del av respektive kommun? I denna avslutande analys undersöks närmare om "near-repeat victimization" förekommer i dessa kommuner under 2013, dvs. året innan försöksverksamheten påbörjades.

Det huvudsakliga skälet till varför Danderyds kommun valdes ut att ingå i försöksverksamheten är att antalet bostadsinbrott i småhus i förhållande till befolkningen har varit bland den högsta i Stockholms län under det senaste decenniet. På Lidingö och i Tyresö har däremot antalet bostadsinbrott varit på en mer genomsnittlig nivå för länet som helhet. Befolkningen i två av de utvalda kommunerna (Danderyd och Lidingö) är landets mest välbärgade sett till invånarnas genomsnittliga inkomster; de genomsnittliga huspriserna i dessa kommuner är också avsevärt högre än rikssnittet. För 2013 var snittpriset på sålda småhus i Danderyd 8,8 miljoner och på Lidingö 8,2 miljoner kronor. Riksgenomsnittet var 2,2 miljoner kronor. I Tyresö var snittpriset omkring 4 miljoner kronor.¹⁸ I kapitel 4 redovisas närmare bakgrunden till vilka kommuner som valdes ut till försöksverksamheten.

Av Stockholms läns 26 kommunerna hade Danderyd den näst högsta risken för bostadsinbrott i småhus under 2013. Lidingö hamnar strax över snittet för länet medan Tyresö under det aktuella året låg något under snittet. I figur 3.1 redovisar den generella risken för bostadsinbrott i småhus för länets samtliga kommuner.

Figur 3.1. Antal fullbordade bostadsinbrott i småhus i relationen till antalet småhus i respektive kommun, 2013

¹⁸ Samtliga uppgifter är från SCB.

I analysen av riskökning för bostadsinbrott bland närmaste grannarna har, på samma sätt som i tidigare analyser, ett område som täcker in de 100 närmaste grannarna använts. För Tyresö innebär det ett avstånd på 220 meter medan motsvarande avstånd i Danderyd respektive på Lidingö är 210 respektive 180 meter.¹⁹

Tabell 3.4. Generell risk samt riskökning för bostadsinbrott bland de 100 närmaste grannarna till ett brottsutsatt hushåll, 2013

Område	Generell risk	Relativ risk om grannar varit utsatta	Riskökning	Signifikansnivå
Lidingö	1,0	2,8	2,8	0,172
Tyresö	0,7	1,9	2,7	0,048
Danderyd	2,2	3,8	1,7	0,028

Analysresultaten visar att i samtliga tre kommuner ökar risken för bostadsinbrott om någon av de närmaste grannarna nyligen har varit utsatta. I Danderyd är riskökningen 1,7 gånger och statistiskt signifikant. Även i Tyresö som för det aktuella året har den lägsta generella risken av de tre kommunerna är riskökningen påtaglig och statistiskt signifikant. På Lidingö finns det vissa indikationer på att risken i det närmaste tredubblas att utsättas för inbrott om någon av de närmaste grannarna varit drabbad. Slutsatsen är emellertid något mer osäker och når inte fram till den signifikansnivå som är bruklig (dvs. $p = 0,05$).

Avslutande kommentar

I den nationella trygghetsundersökning (Brå, 2015) uppgav 1,4 procent av boende i småhus att de varit utsatta för bostadsinbrott under 2013. Jämfört med genomsnittet för de senaste sju årens mätningar är det en ökning med drygt 30 procent. Om analysresultaten som redovisats i detta kapitel generaliseras till landet som helhet innebär det att risken för bostadsinbrott uppskattningsvis fördubblas om någon av de närmaste grannarna nyligen har varit utsatta. En

¹⁹ Antalet småhus 2013 är enligt SCB 8 963 i Tyresö, 7 041 på Lidingö och 6 834 i Danderyd. Markanvändningen för småhus uppgår i dessa tre kommuner till 14,21; 6,90 respektive 9,29 km². I bilaga A (tabell 4) redovisas även riskökningen för de 50, 100, 150 och 200 närmaste grannarna för dessa tre kommuner.

viktig brottsförebyggande strategi bör därför vara att försöka minska risken för att enskilda hushåll ska utsättas för bostadsinbrott, eventuellt genom föremålmärkning och varningsdekalering på dörrar och fönster, samtidigt som åtgärder vidtas för att minska risken att grannar till ett nyligen utsatt hushåll också ska drabbas. Det senare har indirekt varit en målsättning med försöksverksamhet och då framför allt genom de gemensamma vägskyltarna med varningstexter i bostadsområdena.

4. EN FÖRSÖKSVERKSAMHET MED MÄRK-DNA

Att märka upp personliga ägodelar är ingen ny brottsförebyggande metod; i Sverige har metoden mer eller mindre systematiskt använts sedan 1970-talet. Vanligtvis graveras ett personnummer, en annan unik sifferkombination eller ett namn fysiskt in i de föremål som ska märkas upp, även ”osynlig” bläck har länge använts vid föremålsmärkning. Sedan något år tillbaka finns ett märkningsförfarande som innebär att man stryker på en ”osynlig” limliknande vätska på det som man vill skydda.²⁰ Vätskan innehåller komponenter som är unika för varje användare och för enkelhetens skull har denna produkt kommit att kallas för Märk-DNA. Åtminstone tre säkerhetsföretag i Sverige tillhandahåller sådana produkter. Metoden har testats i Storbritannien under ett par års tid och kallas på engelska vanligtvis för ”traceable liquid property marking”.

Ett inledande studiebesök

I augusti 2013 gjorde personal från dåvarande Polismyndigheten i Stockholms län ett studiebesök i London för att på plats ta del av den engelska polisens erfarenheter av att använda Märk-DNA i syfte att förebygga bostadsinbrott. Polisen i stadsdelen Brent, med en befolkning på omkring 265 000 invånare, deltar sedan något år tillbaka i en omfattande försöksverksamhet med Märk-DNA anordnad av den centrala Londonpolisen (Metropolitan Police). Närmare tusen hushåll har kostnadsfritt erbjudits att märka upp sina personliga till-

²⁰ Märk-DNA har sedan 2010 använts i exempelvis guldsmedsaffärer i syfte att förebygga rån. Den osynliga vätskan kan sprutas på en rånare när denne lämnar butiken. Märk-DNA används också av bland annat Trafikverket för att förhindra kopparstölder.

hörigheter med Märk-DNA och omfattande kampanjer i media och i kollektivtrafiken informerar om projektet. En viktig del i insatsen är att ge potentiella inbrottstjuvar kännedom om föremålmärkningen och i exempelvis polisens arrestlokaler finns dekalering i taket med varningstexten ”No you can’t wash it away”, en anspelning på att Märk-DNA inte går att tvätta bort. Polisen i Brent redovisade uppgifter om en minskning av antalet bostadsinbrott på månadsbasis på omkring 70 procent sedan projektet startade.²¹

Den omfattande försöksverksamheten med Märk-DNA i London med omkring 5 000 hushåll i fem olika stadsdelar utvärderas av universitetet i Portsmouth. Resultaten har ännu inte publicerats²² men preliminära utvärderingsresultat visar att bostadsinbrotten minskat med drygt 20 procent bland hushåll som märkt upp föremål i hemmet. Studien visar dessutom en brottsminskning bland närliggande hushållen som inte använt Märk-DNA (Raphael, personlig kommunikation våren 2015).

Det är intressant att notera att innan utvärderingsresultaten har offentliggjorts beslutade Londonpolisen och Londons borgmästare i mars 2015 att man ska genomföra världens största satsning på Märk-DNA. De närmaste tre åren kommer, enligt ett pressmeddelande från Metropolitan Police, 440 000 hushåll att kostnadsfritt få tillgång till Märk-DNA. I pressmeddelandet konstateras att: ”During a recent Met trial across five boroughs, burglary rate reduced on average by 49 percent, with some areas seeing a reduction of over 70 percent. More than half of residents involved in the pilot said they felt safer having applied the liquid to items in their homes”.²³

En arbetsgrupp bildas

Efter studiebesöket tillsattes en arbetsgrupp med representanter från Polisen, Stöldskyddsföreningen, försäkringsbolagen Folksam, Trygg-hansa, Länsförsäkringar och If samt tre företag som tillhandahåller Märk-DNA för att gemensamt besluta om en försöksverksamhet i tre

21 Anmälningstatistiken avseende bostadsinbrott i Brent visar att sedan toppåret 2012 har antalet inbrott minskat med 35 procent (<http://maps.met.police.uk/tables.htm>).

22 Raphael (2012) vid University of Portsmouth arbetar med en doktorsavhandling av försöksverksamheten.

23 <http://content.met.police.uk/News/Launch-of-Met-Trace-initiative/1400030612080/1257246745756>.

utvalda kommundelar i Stockholms län. En bakgrundsanalys visade bland annat att av Stockholms läns 26 kommuner hade Danderyds kommun under det senaste decenniet högst antal bostadsinbrott per invånare. Arbetsgruppen beslutade också att två mer ”normala” kommuner med avseende på antalet bostadsinbrott, Lidingö respektive Tyresö, skulle ingå i försöksverksamheten. Arbetsgruppen efterfrågade även att en extern utvärdering av försöksverksamheten med Märk-DNA skulle göras.²⁴

I detta kapitel presenteras fortsättningsvis upplägget för dels försöksverksamheten, dels den systematiska utvärderingen av projektet, exempelvis redovisas de datainsamlingsmetoder som gjorts inom ramen för utvärderingen. Inledningsvis presenteras en sammanfattning av tidigare forskning om stöldskyddsmärkning som brottsförebyggande metod och därefter diskuteras kortfattat värdet av utvärderingar för att utveckla såväl polisverksamheten som det brottsförebyggande arbetet.

Tidigare utvärderingar av föremålmärkning

En allt viktigare del i det kriminologiska hantverket är att sammanställa resultat från olika empiriska undersökningar som avser en någorlunda enhetlig typ av insats. Syftet med sådana sammanställningar är att få en tydligare bild av vilka åtgärder som fungerar, vilka som inte fungerar och för vilka åtgärder som det behövs fler studier av innan något omdöme av deras effekter kan fastställas. Oftast bedrivs sådana projekt på uppdrag av myndigheter som har ett övergripande ansvar för den brottsförebyggande verksamheten. Ett sådant forskningsuppdrag, vars resultat har fått stor spridning runt om i världen, redovisades av Sherman m.fl. (1997).

I den rapporten redovisas två utvärderingar av föremålmärkning från 1980-talet. Den ena studien fann att inbrotten minskade medan den andra att de ökade och slutsatsen var att ”with two contradictory studies we cannot be confident that property marking is an effective method for reducing burglaries to residences” (Eck, 1997, s. 10).

²⁴ Denna rapportens huvudförfattare är anställd både vid Polismyndigheten, Region Stockholm och vid Institutionen för kriminologi vid Malmö högskola och var med vid studiebesöket och i den efterföljande arbetsgruppen. Frågan om utvärderingens oberoende i förhållande till försöksverksamheten får lämpligen bedömas av andra men samtliga undersökningsmaterial från utvärderingen kommer att göras tillgängliga för extern granskning.

På uppdrag av Justitiedepartementet i New South Wales (Australien) har Morgan m.fl (2011) gjort en sammanställning av vilka brottsförebyggande insatser som forskningen har visat fungerar och som kan användas av lokala myndigheter. I den del av rapporten som handlar om bostadsinbrott konstateras att ”property marking” har utvärderats i åtminstone sju olika projekt i såväl Australien som i andra länder (mellan åren 1977 och 2005) och att i sex av dessa framkommer att metoden har en positiv effekt på brottsligheten. Själva märkningsförfarandet har oftast varit en del av en mer omfattande brottsförebyggande strategi, exempelvis tillsammans med media-kampanjer, förstärkt övervakning eller annan brottsprevention, vanligtvis genom arkitektonisk design (dvs, ”crime prevention through environmental design”, CPTED). Även i en handbok för problemorienterat polisarbete som publicerats av det amerikanska Justitiedepartementet framhålls att föremålmärkning kan vara en framgångsrik metod i synnerhet om en stor andel av hushållen i ett område är delaktiga och om insatsen kombineras med extensiva mediakampanjer (Lamm Weisel, 2002, s. 29).

Laycocks (1985) utvärdering av ett projekt med föremålmärkning i södra Wales nämns återkommande i dessa forskningssammanställningar (se t.ex. Levy m.fl, 2014). Projektet genomfördes i tre närliggande mindre tätorter i Wales med sammanlagt omkring 2 200 hushåll. Drygt 70 procent av hushållen deltog i märkningsprojektet som innebar att poliser och volontärer gjorde hembesök för att informera om insatsen och kostnadsfritt erbjöd märkpenna och varningsdekaler. Insatsen uppmärksammades också via presskonferenser och i brev till hushållen. De omkring 700 hushåll som valde att inte delta i projektet kom att utgöra en jämförelse- eller kontrollgrupp.

I utvärderingen analyserades antalet polisanmälda bostadsinbrott 12 månader före respektive 12 månader under märkningsinsatsen. Jämförelsen visar att innan insatsen med föremålmärkningen genomfördes anmäldes sammanlagt 128 bostadsinbrott. Under den efterföljande 12-månadersperioden anmäldes 74 bostadsinbrott, dvs. en minskning med drygt 40 procent. I hushåll som deltog i Operation märkning var minskningen omkring 60 procent (från 91 till 35 inbrott) medan övriga hushåll hade en svag ökning på drygt 5 procent

(från 37 till 39 inbrott). Minskningen för de deltagande hushållen redovisas som statistiskt signifikant. I en uppföljning ytterligare 12 månader senare framkom att antalet bostadsinbrott minskat med närmare 50 procent jämfört med perioden innan projektet påbörjades (uppgifterna finns redovisad i Levy m.fl., 2014, s. 61, med hänvisning till Laycock, 1997). I utvärderingen konstateras avslutningsvis att den brottsreducerande effekten av föremålsmärkning inte nödvändigtvis behöver tillskrivas själva uppmärkningen utan att det snarare är förekomsten av dörr- och fönsterdekalering med varningstext och framför allt mediakampanjerna som sannolikt har bidragit till effekten.

I en omfattande svensk studie, som publicerades året innan utvärderingen i Wales, framkom däremot ingen brottsförebyggande effekt av Operation märkning (Knutsson, 1984). I kommunen Stuvsta i Huddinge erbjöds från och med hösten 1978 omkring 3 500 hushåll i området att märka upp sina föremål. Det genomfördes även en rad olika kampanjer och insatsen uppmärksammade även i lokalmedia. Projektet pågick till hösten 1981 och genom systematiska observationer kunde Knutsson konstatera att i april 1983 hade mellan 24 och 28 procent av hushållen satt upp varningsdekaler på sina fastigheter.

Under uppföljningsperioden av Operation märkning, åren 1979–1982, redovisar Knutsson (1984, s. 46) att knappt åtta procent av hushållen som hade satt upp dekaler hade anmält minst ett bostadsinbrott (60 av 766 hushåll, dvs. 7,8 procent). Andelen utsatta hushåll i ”kontrollgruppen” (dvs. bostäder som inte hade varningsdekaler för Operation märkning) var i det närmaste lika hög (220 av 2 790 hushåll vilket motsvarar 7,9 procent). I en redovisning av andelen utsatta bostäder mellan åren 1975 och 1978 framkommer att risken att utsättas för bostadsinbrott var omkring 25 procent högre i Stuvsta (siffran avser samtliga hushåll dvs. oavsett om de senare kom att delta i projektet eller inte) jämfört med övriga Huddinge kommun (Knutsson, 1984, figur 3.2, s. 37). Under uppföljningsperioden (1979 till 1982) var risken närmare 40 procent högre i experimentområdet vilket framför allt förklaras av att under ett enskilt år (1981) ökade antalet bostadsinbrott påtagligt i Stuvsta men inte i övriga kommunen. Slutsatsen av den svenska studien är att föremålsmärkning inte förebygger bostadsinbrott.

Sammanfattningsvis tycks utvärderingsresultat i andra länder än Sverige dra slutsatsen att föremålmärkning kan ha en mätbar brottsförebyggande effekt. Merparten av de studier som gjorts på detta område är emellertid tämligen ålderstigna (insatser gjorda under 1970 eller 80-talet) och en hel del har givetvis hänt i samhället sedan dess. Att utvärdera den nya versionen av föremålmärkning, framför allt i en svensk kontext och mot bakgrund av de engelska erfarenheterna, förefaller därför angeläget.

Värdet av att utvärdera

Ett viktigt inslag i offentlig verksamhet är utvärdering.²⁵ Svensk polis har återkommande kritiserats för att inte systematiskt utvärdera de brottsförebyggande insatser som man arbetar med och i förordet till en ESO-rapport från 2010 skriver den dåvarande ordföranden, Lars Heikensten, att ”styrningen av svensk polis kännetecknas av en anmärkningsvärd brist på systematiska utvärderingar av verksamhetens effektivitet”.²⁶ Rapportens författare framhåller att ”alla nya arbetsmetoder inom polisen... ska utvärderas systematiskt innan de genomförs i större skala... Utvärderingarna bör helst ha karaktären av RCT-studier (dvs. randomized controlled trial) men om inte detta är möjligt bör andra typer av metoder tillämpas även om dessa ger mindre säkra utfall” (Sarnecki 2010, s. 9). En helt annan syn på behovet av utvärderingar av polisverksamheten har Björk (2012, s. 14) som menar att: ”Problemet med utvärderingar... är att de lätt blir nedvärderande... Polisarbetet skulle i själva verket behöva uppvärderas”.

Utvärderingar ses ofta som ett led i en modern och rationell problemlösningprocess. Den idealiska processen börjar med att problem definieras och identifieras. Därefter diskuteras olika tänkbara lösningar till problemet. Någon eller några åtgärder implementeras och

25 En sammanställning gjord av Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) för snart 20 år sedan (Ds 1996:36) fann att många utvärderingar som görs av myndigheter själva håller alltför låg kvalitet för att kunna användas som underlag för beslutsfattande.

26 Även dåvarande Rikspolisstyrelsen var självkritisk. Redan i årsredovisningen för 2006 (s. 10) påpekades att: ”Den anmälda brottsligheten för tillgreppsbrott fortsätter att minska. Det är emellertid ytterst få av de insatser som har genomförts under 2006 som är utvärderade och det är därför svårt för Rikspolisstyrelsen att bedöma i vilken utsträckning det är insatserna som påverkar utfallet”. Intressant att notera är att i Polisens regleringsbrev har årligen sedan 2010 följande formulering avseende hur polisen får använda sin rambudget använts: ”Medel får också tas i anspråk för bidrag till projekt som bedrivs utanför Polismyndigheten men som syftar till att utvärdera polisens verksamhet”.

utvärderas efter en viss tid. Slutligen används kunskapen om vilka åtgärder som fungerar bäst av beslutsfattare i olika positioner i den fortsatta verksamheten. Shadish m.fl. (1991, s. 444) påpekar dock att "the real world of social problem solving is not so rational". Definitioner och prioriteringar av sociala problem varierar exempelvis mellan olika individer eller intressenter; åtgärdsprogram väljs många gånger av andra skäl än att de är de mest effektiva; implementeringen av insatserna fungerar olika för olika grupper och det går emellanåt inte att uppnå tillförlitliga och generaliserbara resultat av utvärderingar. Shadish m.fl. (1991) förespråkar utvärderingar som ett hjälpmedel för att successivt förbättra åtgärdsprogram och – i förlängningen – kärnverksamheten.

Forskare har återkommande hävdat att utvärderingar inom det brottsförebyggande området ofta är metodologiskt svaga och ger beslutsfattare små möjligheter att fatta rationella beslut. Pawson och Tilley (1994, s. 292) drar därför slutsatsen att: "It is high time for an end to the domination of the quasi-experimental (or OXO) model of evaluation". Vad som behövs, enligt författarna, är en vetenskaplig realism som tar hänsyn till de mekanismer och den omgivning där ett program används innan man kan uttala sig om vilka effekter den brottsförebyggande åtgärden har eller inte har.

Pawson och Tilleys (1997) utvecklar dessa idéer och menar bl.a. att utvärderingsforskare ofta har ett alltför mekaniskt betraktelsesätt vad gäller åtgärden (den oberoende variabeln) som ska påverka något hos en individ eller grupper av individer. En vetenskaplig realism bygger, menar de, på att förändringar kommer från aktörerna själva och att ett program fungerar "if subjects choose to make them work and are placed in the right conditions to enable them to do so" (Pawson och Tilleys, 1997, s. 294). Pawson och Tilley sammanfattar sin kritik med att en utvärdering ska ge svar på följande frågor: (1) Har problemet blivit löst? (2) Var det åtgärden som ändrade problemets omfattning? (3) Vad var det i insatsen som påverkade problemet? (4) Hur påverkades problemet av insatsen? (5) Vilka andra resultat åstadkom åtgärden? (6) Hur, var och för vem kan effekten av insatsen replikeras? (7) Vad vet vi efter insatsen som vi inte visste tidigare och vad behöver vi mera veta?

I denna utvärdering av försöksverksamheten med Märk-DNA kommer ”experiment- och kontrollgrupper” dvs. hushåll som deltar respektive inte delar i försöksverksamheten att jämföras med varandra och uppgifter om utsatthet för inbrott liksom polisanmälda bostadsinbrott i försöksområdena och i andra områden kommer att användas. Även intervjuer med de närpoliserna som arbetat i de tre försöksområdena kommer att redovisas. Dessa jämförelser är delvis ”mekaniska” enligt Pawson och Tilley’s synsätt. Den springande punkten, som vi ser det, är hur resultaten – mot bakgrund av de metodologiska begränsningar som finns i undersökningsmaterialen – tolkas. En systematisk utvärdering handlar ytterst om att beskriva och värda en insats men att dra alltför långtgående slutsatser av en enskild studie är inget vi rekommenderar. Kriminologisk forskning i allmänhet och polisforskning i synnerhet är i stort och konstant behov av replikationsstudier. Vår utgångspunkt är, sammanfattningsvis, att samhällsvetenskaplig forskning i allmänhet och utvärderingsforskning i synnerhet sällan – för att inte säga aldrig – är svart eller vit utan snarare lite grådaskig.

Förmodade brottsförebyggande mekanismer

Utgångspunkten med föremålsmärkning, oavsett på vilket sätt märkningen går till, är att potentiella inbrottstjuvar ska få kännedom om att de stöldbegärliga föremål som finns i en bostad kan knytas till en specifik person eller familj vilket alltså ska försvåra möjligheten för inbrottstjuven att avyttra det stulna. Inom ramen för Knutssons (1984) utvärdering av Operation märkning intervjuades 15 personer som var misstänkta för bostadsinbrott, om bl.a. deras kännedom om den varningsdekal som Operation märkning använde sig av. 11 av de intervjuade personerna sade sig ha sett dekalen och åtta kände till vad den varnade för. Endast två av de misstänkta inbrottstjuvarna uppgav att dekalen skulle få dem att avstå från att bryta sig in i en bostad och ytterligare fyra sade att de möjligen skulle avstå. Närmare 30 år senare intervjuade Pira (2008) 20 personer dömda för bostadsinbrott. På frågan om vad som avhåller personen från att utföra ett inbrott hamnar ”mycket människor i området” på första plats (det sammanlagda värdet på en femgradig skala för denna fråga är 79). Skyltar om ”larm” (poängvärde 56) eller ”grannsamverkan” (53) tycks ha en betydligt mindre avhållande effekt. Minst betydelse har enligt Pira (2008, s. 21) en skylt med texten ”privat område” (21).

En reflektion kring skillnaden mellan tidigare projekt med föremålsmärkning och den nu aktuella försöksverksamheten med Märk-DNA är att i den senare användes inte enbart varningsdekalering på de enskilda fastigheterna utan även ett tiotal större vägskyltar sattes upp i var och en av de tre kommundelarna. I samtliga tre kommundelar anordnade Polisen tillsammans med leverantörerna informations-träffar med de boende där de 500 första hushållen som anmälde intresse kostnadsfritt erhöll en uppsättning med Märk-DNA. Dessa informationsträffar samlade ett tämligen stort antal boende. Utfallet av sådana möten, och efterföljande individuella kontakter, liksom rapportering i media om att en försöksverksamhet ska påbörjas påverkar sannolikt de boende på olika sätt. En konsekvens kan vara att grannar oftare samtalar om det problem som lyfts fram (dvs. bostadsinbrott i detta fall). Genom insatser av detta slag kan det som kommit att kallas ett bostadsområdes "kollektiva förmåga" stärkas, vilket förenklat innebär att den informella sociala kontrollen ökar i området (Sampson m.fl., 1997).

En inte ovanlig invändning mot platsbundna brottsförebyggande åtgärder är att brottsligheten bara "flyttar runt hörnet" och att den sammanlagda brottsförebyggande effekten därmed uteblir (Brantingham & Brantingham, 2000; Bowers & Johnson, 2003). Denna hypotes har forskare inom den situationella brottsförebyggande traditionen återkommande undersökt och den dominerande slutsatsen är att sådana överflyttningseffekter inte är särskilt vanligt förekommande (Pease och Tseloni, 2014). Varken Laycock (1985) eller Knutsson (1984) fann några tecken på att bostadsinbrotten "skyfflades vidare" i och med Operation märkning. Det tycks snarare vara så att brottsligheten många gånger minskar även i områden (eller hushåll) som inte ingår i själva "experimentgruppen", dvs. fördelarna med den brottsförebyggande insatsen får en positiv spridning till "oskyddade" objekt eller kontrollgrupper (Weisburd m.fl. 2006).

Det tycks, intressant men möjligen också lite förbryllande, vara så att många brottsförebyggande initiativ ger positiva effekter nästan omedelbart. En genomgång av forskningslitteraturen med fokus på vid vilken tidpunkt den brottsförebyggande effekten var synbar, visar

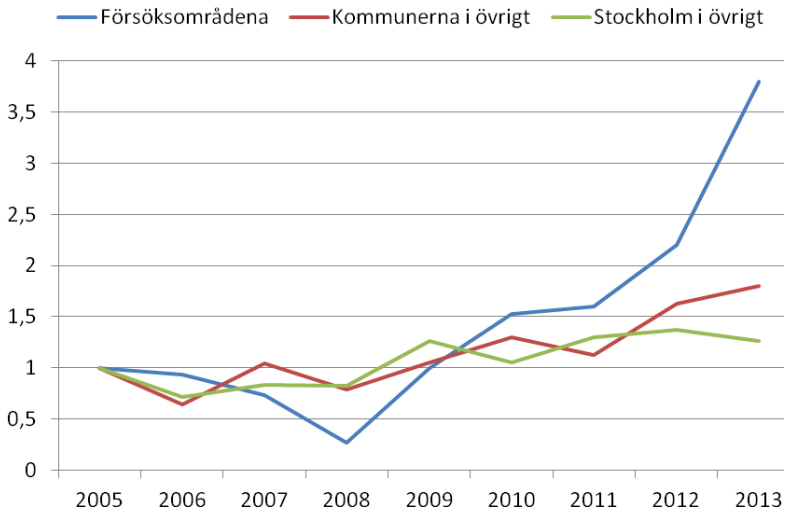
att i omkring 40 procent av de utvärderingsstudier som rapporterar positiva resultat, verkar framgången ha skett för tidigt för att kunna ha varit en direkt konsekvens av den situationella förändring (Smith m.fl, 2002). En förklaring till detta kan vara den massmediala uppmärksamhet som polisen bidrar till i samband med att en specifik brottsförebyggande insats ska genomföras.

De utvalda försöksområdena

Vid de första mötena i arbetsgruppen för Märk-DNA diskuterades vilka delar inom de utvalda kommunerna som skulle kunna fungera som försöksområden. Övergripande statistiska bakgrundsanalyser och närpolisernas reflektioner och personliga iakttagelser resulterade i att områdena Stocksund i Danderyd, Sticklinge på Lidingö och Fornudden i Tyresö valdes ut. Sammanslaget har dessa tre kommuner omkring 3 500 hushåll, varav den absoluta merparten (77 procent) bor i småhus. Stocksund är det största området med omkring 1 600 hushåll fördelade på en yta av omkring 3,5 kvadratkilometer. Sticklinge har omkring 1 000 hushåll på en yta av 1 km² medan Fornudden slutligen utgörs av drygt 800 hushåll på en yta av drygt 2 km². Som en del i bakgrundsbeskrivningen kan det konstateras att snittpriset på småhus i Fornudden under 2014 var 5 miljoner kronor, i Sticklinge 9 miljoner kronor och i Stocksund 11 miljoner kronor.

Utvecklingen av antalet anmälda bostadsinbrott har överlag varit relativt likartad i försöksområdena sammantaget, övriga kommuner i Danderyd, Lidingö och Tyresö, liksom länet i övrigt, åtminstone mellan åren 2005 och 2011 (se figur 4.1). Under de senaste två åren har däremot inbrotten i försöksområdena mer än fördubblats jämfört med åren 2010–2011 medan ökningen i övriga delar av de utvalda kommunerna har varit omkring 35 procent. I övriga Stockholms län har antalet bostadsinbrott ökat med omkring 10 procent under denna period, men under de senaste tre åren i stort sett varit konstant. Försöksområdena svarade 2013 för 2,3 procent av samtliga polis-anmälda inbrott i småhus i Stockholms län. Motsvarande andel 2005 var under en procent (0,8 procent för att vara exakt).²⁷

²⁷ I absoluta tal anmäldes 2013 knappt 60 bostadsinbrott i försöksområdena sammantaget varav drygt hälften i Stocksund. I övriga delar av de tre kommunerna anmäldes drygt 270 inbrott och i övriga länet 2 200 bostadsinbrott.

Figur 4.1. Den indexerade utvecklingen av antalet bostadsinbrott i småhus i de utvalda försöksområdena, övriga delar av de kommuner som försöksområdena ingår i samt övriga Stockholms län, 2005 – 2013.

I de tre försöksområdena har tre olika, men i huvudsak helt jämförbara, produkter av Märk-DNA använts. Det enda som skiljer mellan försöksområdena är designen av varningsskyltar och dekalerna. Även om det hade varit intressant att sinsemellan jämföra utfallen för dessa tre leverantörer av Märk-DNA så är det inte möjligt mot bakgrund av att antalet bostadsinbrott i försöksområdena, i statistisk mening, dessbättre är alltför få.

I tabell 4.1 redovisas uppgifter om samtliga småhus i försöksområdena samt fördelning mellan de hushåll som fått en uppsättning med Märk-DNA.²⁸

²⁸ Kostnaderna för Märk-DNA delades av leverantörerna och försäkringsbolagen och volymen sattes till 500 uppsättningar per leverantör. De knappt 1 200 hushållen som ingår i analyserna i denna rapport avser endast hushåll i småhus.

Tabell 4.1. Antal hushåll i försöksområdena samt antal hushåll som tagit emot Märk-DNA

Område	Totalt antal hushåll	Märk-DNA	
		Ja	Andel
Stocksund	1 087	349	32
Sticklinge	781	410	52
Fornudden	824	440	53
Total	2 692	1 199	45

Av samtliga hushåll i försöksområdena anmälde 45 procent intresse av att delta i försöksverksamheten. Eftersom områdena är olika stora innebär det att drygt 30 procent i Stocksund mot drygt hälften i Sticklinge respektive i Fornudden fick sig tilldelat en uppsättning med Märk-DNA.

I intervjuer med de poliser som ansvarade för projektet i respektive kommun del framkommer att efter mötena med de boende i februari-mars 2014 och informationsbrev till samtliga hushåll började produkterna med Märk-DNA att delas ut. Under våren sattes även ett tiotal varningsskyltar upp i områdena och på såväl Facebook som i lokaltidningar informerades om försöksverksamheten.

Datainsamling och metod

Som grund för utvärderingen har i huvudsak två informationskällor använts: en enkätundersökning till boende i försöksområdena respektive uppgifter om polisanmälda bostadsinbrott i försöksområdena. Även uppgifter om antalet bostadsinbrott i övriga delar av de utvalda kommunerna, i tre närliggande kommuner till försöksområdena samt i Stockholms län i övrigt har samlats in.

I december 2014 skickades en postenkät ut till samtliga deltagare av Märk-DNA. Samma enkät skickades även till ett slumpmässigt urval av övriga hushållen i försöksområdena. I enkäten ställdes bl.a. frågor om det förekommer gemensamma brottsförebyggande insatser i bostadsområdet (med bostadsområde avses den direkta närmiljön, dvs. ett par minuters promenad från den egna bostaden) respektive vilka former av inbrottsskydd som hushållen använder

sig av. Ett antal frågor ställdes också för att mäta samhörigheten grannar emellan. Huvudsyftet med enkäten var att mäta utsattheten för brott och enkäten innehåller därför relativt detaljerade frågor om tidigare utsatthet för bostadsinbrott men även andra former av stölder i anslutning till bostaden. Även frågor om kännedom om brott som grannar varit utsatta för ingick i enkäten. För att mäta användningen av Märk-DNA specifikt ställdes ett tiotal frågor om exempelvis hushållens erfarenheter av att använda de produkter som ingick i försöksverksamheten.

Andelen hushåll som svarade på enkäten uppgår bland de 1 199 hushåll som anmälde intresse av att delta i försöksverksamheten till 65 procent medan endast knappt hälften (49 procent) av de 746 hushåll som utgjorde ”kontrollgruppen” svarade.²⁹

Uppgifter om anmälda bostadsinbrott har sammanfattningsvis hämtats från Polisens ärendehanteringssystem (RAR). Den regionala etikprövningsnämnden i Lund godkände upplägget för utvärderingen innan studien påbörjades.

I nästa kapitel analyseras utvärderingens två huvudfrågeställningar:

- i vilken utsträckning använder de hushåll som anmälde intresse av att delta i försöksverksamheten märkningsprodukterna och
- leder användandet av Märk-DNA till att risken för bostadsinbrott minskar?

Utvärderingen kommer inte att undersöka om antalet uppklarade bostadsinbrott har ökat i och med försöksverksamheten eller om uppmärkta föremål som stulits i samband med ett bostadsinbrott har återfåtts. Inte heller potentiella inbrottstjuvars kännedom om Märk-DNA kommer att undersökas. Dessa frågeställningar bör emellertid belysas i en nära framtid.

²⁹ Förutom tre påminnelser till hushåll som inte hade svarat på enkäten ringde Polisens volontärer upp ett 100-tal hushåll. Betydelsen av det externa bortfallet framför allt i kontrollgruppen diskuteras närmare i resultatdelen.

5. ANVÄNDNINGEN OCH EFFEKTER AV MÄRK-DNA

Som berördes översiktligt i det föregående kapitlet finns emellanåt en övertro på vilken betydelse utvärderingar har för polisens arbete – inklusive den brottsförebyggande verksamheten.³⁰ I försöksverksamheten med Märk-DNA har de enskilda polisernas arbetsinsatser varit relativt begränsade, åtminstone efter våren 2014, men av absolut största betydelse för projektet. Vidare har polisens ”varumärke” haft en stor betydelse inte minst för leverantörerna. En systematisk och detaljerad jämförelse mellan hushåll som använder föremålsmärkning och övriga hushåll, liksom en analys av utvecklingen av bostadsinbrott både i försöksområdena och i kontrollområden är därför nödvändig att göra. Finns det några belegg för påståendet att denna form av ”stöldskyddsmärkning avskräcker kriminella”?

I detta kapitel ska frågan om försöksverksamheten med Märk-DNA har påverkat risken för bostadsinbrotten i de hushåll som använder stöldskyddsmärkning. Även utsattheten i en kontrollgrupp kommer att analyseras. Vidare kommer polisanmälda bostadsinbrott i försöksområdena och i övriga delar av de utvalda kommunerna och ytterligare en kontrollgrupp att jämföras. De två undersökningsmaterialen – enkätundersökningen respektive uppgifter om anmälda bostadsinbrott – utgör det empiriska underlaget. Inledningsvis ska frågan om i vilken utsträckning deltagarna säger att de använt Märk-DNA närmare belysas.

30 Ett konkret exempel är det s.k. DARE-programmet i USA där utvärdering efter utvärdering de senaste två decennierna har visat att polisens medverkan i skolan inte har någon effekt på elevernas drogvanor. Sherman (2013, s. 34) konstaterar att trots dessa utvärderingar startar mer än ett sådant program varje vecka i amerikanska skolor och att ”most US police agencies still appear to be sending police officers into classrooms to talk about drugs—with no demonstrated return on taxpayer’s cost”. Detta om något visar att utvärderingar inte alltid har särskilt stor betydelse för praktiken.

Vilka är egentligen experiment- respektive kontrollgrupp?

Frågan om vilka hushåll som ska räknas till experiment- respektive kontrollgrupp i försöksverksamheten kan förefalla trivial. De omkring 1 200 hushåll som var först med att anmäla sitt intresse och som fick sig tilldelat en uppsättning med Märk-DNA är väl rimligen experimentgruppen medan övriga hushåll i de tre kommundelarna, liksom andra hushåll i dessa kommuner, utgör kontrollgrupper. En första analys av enkätsvaren visar att det inte är så enkelt. Förklaringen är att hushåll som tagit emot Märk-DNA inte behöver ha använt det och att hushåll som inte deltog i försöksverksamheten själva kan ha köpt en uppsättning med Märk-DNA.

I enkäten finns ett antal frågor som rör användandet av Märk-DNA. Som redovisades i föregående kapitel skickades enkäten ut till samtliga hushåll som tagit emot en uppsättning Märk-DNA och som därmed hade registrerat sin adress hos polisen. Eftersom deltagandet var kostnadsfritt kan man inte räkna med att alla som tog emot produkten faktiskt använt den. Även inom kontrollgruppen dvs. hushåll som bor i någon av de tre utvalda kommundelarna men som inte anmält intresse av att delta kan det finnas hushåll som på egen hand skaffat motsvarande produkt.

Första gången Märk-DNA förekommer i enkäten är i den mer övergripande frågan: ”Vilka former av inbrotts- eller stöldskydd har Ni i Er bostad?” 60 procent (689 respondenter) av samtliga 1 144 hushåll som svarat på enkäten har kryssat i svarsalternativet ”märkt upp föremål med Märk-DNA”. Enkäten innehåller därutöver andra frågor som handlar om användandet av Märk-DNA (exempelvis: ”Har ni i ert hushåll märkt upp föremål i bostaden med Märk-DNA?”). Andelen som svarat ja på de mer specifika frågorna ligger kring 57–58 procent.

En förutsättning för att kunna mäta effekter av försöksverksamheten på bostadsinbrotten är att hushållen har använt de produkter som ingår. I det följande kommer därför de hushåll som uppger att de märkt upp föremål med Märk-DNA och som satt upp de medföljande dekalerna att räknas som experimentgruppen. Av enkätsvaren fram-

kommer att 52 procent av hushållen kan betraktas som experimentgrupp och övriga som kontrollgrupp. Drygt 70 procent av hushållen som tilldelades Märk-DNA i försöksverksamheten är genom denna kategorisering med i experimentgruppen. I den ursprungliga kontrollgruppen har 10 procent av hushållen uppgett att de använder Märk-DNA, inklusive dekalerna, och är därför också kategoriserade som tillhörande experimentgruppen. Värt att notera är att 40 procent av kontrollgruppen utgörs av hushåll som anmält intresse av att delta i försöksverksamheten men som i enkät uppger att de inte använt produkterna.

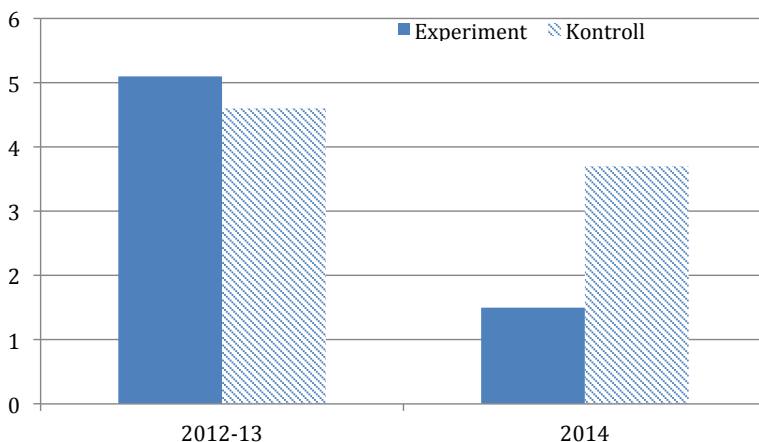
Vad har hushållen märkt upp och var sitter dekalerna?

I stort sett samtliga som ingår i experimentgruppen har märkt upp elektronikprodukter (t.ex. TV-apparater, musikspelare, surfplattor eller kameror). Omkring 60 procent uppger också att de märkt upp konstföremål och smycken. Drygt en tredjedel svarar att de märkt upp motordrivet fordon (bil eller motorcykel) och någon fler (40 procent) har märkt upp cyklar.

Drygt 80 procent av hushållen i experimentgruppen har satt upp varningsdekalen på entrédörren till fastigheten och omkring 60 procent på fönster och bakdörrar. Sammanfattningsvis uppger omkring hälften av deltagarna i experimentgruppen att de satte upp dekalerna innan sommarmånaderna 2014. Övriga svarade att dekalerna sattes upp under årets resterande månader varav merparten gjorde det under sommaren. Som en jämförelse kan nämnas att 75 procent av hushållen i kontrollgruppen uppger att de har skyltar eller dekaler på sin bostad som visar att de har någon form av inbrotts- eller stöldskydd (t.ex. larm, övervakningskamera, vakthund).

Utsatthet för bostadsinbrott

Den första frågan som ska analyseras i denna uppföljningsdel är om utsattheten för bostadsinbrott skiljer sig mellan experiment- och kontrollgrupperna innan försöksverksamheten påbörjades (dvs. under åren 2012–2013), respektive under 2014. Frågorna i enkäten lyder helt enkelt: ”Har ni under 2014 blivit utsatta för bostadsinbrott?” respektive: ”Har ni tidigare, under 2012–2013, blivit utsatta för bostadsinbrott?”. Figur 5.1 redovisar svaren på dessa frågor för de båda grupperna.

Figur 5.1. Andel hushåll i experiment- respektive kontrollgruppen som uppger att de utsatts för bostadsinbrott före respektive under försöksverksamheten med Märk-DNA

Andelen som uppger att de varit utsatta för bostadsinbrott under åren 2012–2013 skiljer sig marginellt mellan de som använder Märk-DNA och övriga hushåll. Skillnaden på en halv procentenhet mellan dessa två grupper beror sannolikt på slumpen. Av enkätsvaren att döma har 1,5 procent i experimentgruppen mot 3,7 procent i kontrollgruppen haft inbrott i sin bostad under 2014, en skillnad som är statistiskt signifikant. Även minskningen i experimentgruppens svar om utsatthet åren 2012–2013 respektive 2014 är statistiskt signifikant. För kontrollgruppen kan minskningen mellan dessa år emellertid bero på slumpvariationen.

Intressant att notera är att nio hushåll med Märk-DNA uppger att de haft inbrott under 2014 varav sex av dessa säger att dekalen med varningstexten om att hushållet är märkt med DNA inte satt vid den dörr eller det fönster där inbrottstjuven tog sig in. I kontrollgruppen har 20 hushåll uppgett att de haft inbrott under 2014. Samtliga hushåll, utom ett, som blivit utsatta för bostadsinbrott under 2014 i både experiment- och kontrollgrupperna uppger att de anmält det inträffade till polisen. I två av samtliga självrapporterade inbrott uppger respondenterna att inget blev stulet medan två har svarat att det inte vet om något blev stulet. I övriga fall stals framför allt smycken och elektronik.

Ett problem med att dra alltför långtgående slutsatser av denna första analys är att hushållen i experimentgruppen med stor sannolikt skiljer sig från hushållen i kontrollgruppen, exempelvis vad gäller oron att utsättas för inbrott, vilket innebär att grupperna inte är helt jämförbara. Genom en statistisk analysmetod kan sådana skillnader mellan grupperna utjämnas.

En mer detaljerad jämförelse mellan experiment- och kontrollgrupp

En sätt att minimera existerande skillnader mellan experiment- respektive kontrollgrupper som inte är slumpmässigt fördelade är att använda en statistisk metod som kallas ”propensity score matching”. Apel och Sweeten (2011, s. 547) konstaterar att en sådan analysmetod ”offers a way to select a subsample of treated and untreated cases that are observationally equivalent (or at least observationally similar) so that valid treatment effect estimates may be obtained”.

Det första steget i analysmetoden är att försöka få klarhet i vilka faktorer som förklarar användandet av Märk-DNA. Två variabler känns i detta fall helt naturliga – att tidigare ha varit utsatt för bostadsinbrott respektive att känna oro för att utsättas. Som redovisades i figur 5.1 har en något högre andel av de som uppger att de använder Märk-DNA tidigare varit utsatta för bostadsinbrott jämfört med kontrollgruppen. Skillnaden var emellertid inte statistiskt signifikant. Vidare framkommer att närmare 19 procent av experimentgruppen jämfört med 16 procent i kontrollgruppen känner stor oro att utsättas för bostadsinbrott. Skillnaden på tre procentenheter kan emellertid bero på slumpen. Intressant i det här sammanhanget och med direkt koppling till det som diskuterades i tidigare kapitel är att 38 procent av experimentgruppen uppger att de känner till att någon av grannarna haft inbrott. Motsvarande andel i kontrollgruppen är 33 procent, en statistiskt signifikant skillnad. I tabell 5.1 redovisas ett antal faktorer som sannolikt har påverkat valet att delta i försöksverksamheten eller att på egen hand ha skaffat Märk-DNA.

Tabell 5.1. Skillnader och likheter mellan experiment- och kontrollgrupper (andelar)

	Experimentgrupp (n = 593)	Kontrollgrupp (n = 551)	Signifikant skillnad
Mer än 10 år på den aktuella adressen	74	66	✓
Tre eller fler i hushållet	49	61	✓
Arbetar utanför hemmet	63	71	✓
Grannar hjälper varandra*	9,5	9,0	✓
Grannar tidigare utsatta för inbrott	38	33	✓
Sammanhållning bland grannar*	13,0	12,7	×
Tidigare utsatt för bostadsinbrott	5,1	4,6	×
Stor oro för att utsättas	19	16	×

*Avser medelvärde på ett index bestående av ett tiotal frågor

Enkelt sammanfattat framkommer att de som använder Märk-DNA i högre utsträckning än kontrollgruppen har bott på samma adress under många år, att det mer sällan finns fler än två personer i hushållet, att de i mindre utsträckning förvärvsarbetar utanför hemmet, att de i något högre utsträckning hjälper och får hjälp av sina grannar och att de oftare känner till att någon granne tidigare har haft inbrott. Däremot finns inga skillnader vad gäller uppfattningen om sammanhållningen grannar emellan eller vad gäller tidigare utsatthet för inbrott eller för den delen oro att utsättas.

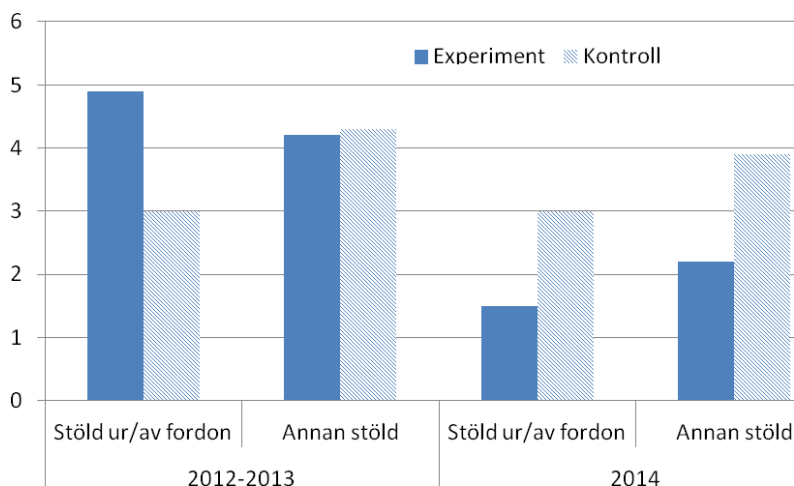
I nästa steg av analysmetoden beräknas s.k. ”propensity score” genom att i en logistisk regressionsanalys inkludera samtliga variabler i tabell 5.1. Som beroende variabel används svaret på frågan om hushållet använder Märk-DNA (ja eller nej) i analysen. Resultatet från den logistiska regressionsanalysen används sedan för att matcha experiment- och kontrollgrupp mot varandra. Datamaterialet ”trimmas” eller justeras vilket innebär att endast experiment- respektive kontrollhushåll som har en liknande ”propensity scores” ingår i den fortsatta jämförelsen. Det ursprungliga datamaterialet reducerats därför med drygt 50 procent (dvs. jämförelsen avser endast hushåll

som liknar varandra med avseende på dessa variabler). Justeringen innebär att inga av de åtta variabler som jämförts mellan grupperna i tabell 5.1 längre är statistiskt signifikanta.

När de två grupperna har gjorts statistiskt mer lika framkommer att andelen som utsatts för bostadsinbrott under 2014 uppgår till 0,9 procent i experimentgruppen (dvs. 3 av 322 hushåll). Motsvarande andel i den reducerade kontrollgruppen är 3,3 procent (10 av 307 hushåll), en skillnad som är statistiskt signifikant och som således inte beror på slumpen.

Utsatthet för annan brottslighet i anslutning till bostaden

Som framkommer av enkätsvaren har de som ingår i experimentgruppen en betydligt lägre utsatthet för bostadsinbrott jämfört med hushållen i kontrollgruppen under 2014. Ett resultat som alltså ger stöd för slutsatsen att användningen av Märk-DNA påverkar risken för att utsättas för inbrott i bostaden. Enkäten innehåller även två frågor om utsatthet för annan stöld i garage, förråd eller av föremål i anslutning till tomten respektive om utsatthet för stöld av eller inbrott i ett motorfordon när det stod parkerat i anslutning till bostaden. I figur 5.2 redovisas svaren på dessa två frågor uppdelat på respektive grupp.

Figur 5.2. Andel hushåll utsatta för annan brottslighet i anslutning till bostaden före respektive under försöksverksamheten

Som framgår av svaren är det en högre andel bland de som använder Märk-DNA som har varit utsatta för stöld av eller ur ett motorfordon i anslutning till bostaden jämfört med kontrollgruppen (omkring 5 jämfört med 3 procent) under 2012–2013. Däremot är det ingen skillnad mellan grupperna vad gäller annan stöld i anslutning till bostaden (lite drygt 4 procent i båda grupperna). Andelen som uppger att de varit utsatta för sådan brottslighet under 2014 skiljer sig påtagligt mellan de två grupperna. Experimentgruppen har utsatts i betydligt lägre omfattning än kontrollgruppen. Dessa resultat stärker slutsatsen att användningen av Märk-DNA påverkar risken att utsättas för brott i anslutning till bostaden.

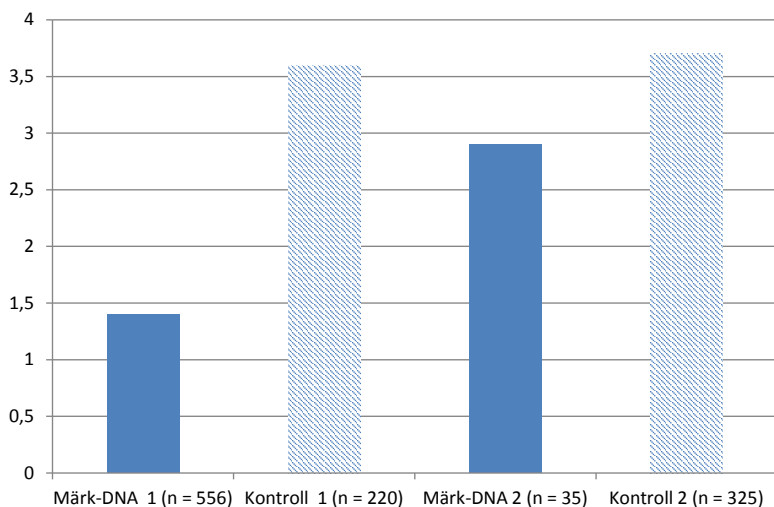
En alternativ gruppindelning

Det råder ingen tvekan om att bortfallet i den ursprungliga kontrollgruppen är alldeles för högt för att några säkra slutsatser ska kunna dras av användningen av Märk-DNA. Bland de som anmälde intresse av att delta i försöksverksamheten har däremot närmare två tredjedelar besvarat enkät vilket kan anses vara på en acceptabel nivå. Som redovisades tidigare har nästan 30 procent i denna grupp uppgett att de varken har använt Märk-DNA eller satt upp varningsdekalering. Skiljer sig utsattheten för bostadsinbrott under 2014 mellan dessa två grupper inom den ursprungliga experimentgruppen? På samma sätt kan en jämförelse göras för den ursprungliga kontrollgruppen där 10 procent uppger att de använder Märk-DNA. I figur 5.3 redovisas andelen hushåll som uppger att de haft inbrott under 2014 i dessa fyra grupper.

Analysen visar att i den första gruppen (1) som anmält intresse av att delta i försöksverksamheten har andelen som i enkäten uppger att de märkt upp sina föremål och satt upp dekalering en påtagligt lägre utsatthet för bostadsinbrott under 2014 jämfört med de som anmälde intresse men som inte har använt produkterna. Skillnaden på 2,2 procentenheter är statistiskt signifikant.³¹ Även i grupp 2, dvs. den ursprungliga kontrollgruppen, har de som uppger att de använder Märk-DNA en något lägre utsatthet än de hushåll som inte använder

31 Eftersom gruppen är ett totalurval av samtliga som ingår i försöksverksamheten räcker det med att konstatera att det föreligger en skillnad mellan grupperna men det är brukligt att signifikanstesta även med sådana undersökningsmaterial (t.ex. Laycock, 1985 eller Knutsson, 1984). T-värde = 1,94, p = 0,052.

Märk-DNA. Skillnaden på 0,8 procentenheter är emellertid marginell och kan bero på slumpen. Det är för övrigt i denna grupp sammanlagt som bortfallet är som störst.

Figur 5.3. Andel hushåll utsatta för bostadsinbrott under 2014 uppdelat på de som anmälde intresse för att delta i försöksverksamheten (1) respektive hushåll som inte deltar i försöksverksamheten (2)

Analysresultaten av enkätsvaren från hushåll som anmält intresse för att delta i försöksverksamheten och en slumpmässigt utvald kontrollgrupp har bl.a. visat att närmare tre av tio hushåll som fått en uppsättning med Märk-DNA inte tycks ha använt produkten. Detta är inte särskilt förvånande eftersom deltagarna inte behövde betala något för att få vara med. Å andra sidan framkommer att 10 procent av den tänkta kontrollgruppen uppger att de har använt Märk-DNA. Eftersom produkterna började säljas i detaljhandeln i början av 2014 är detta också fullt rimligt. En slutsats är att det givetvis är av största vikt att analyser av brottsförebyggande projekt initialt måste ta hänsyn till vilka personer eller hushåll som faktiskt tillhör respektive grupp.

I såväl den inledande analysen som i mer detaljerade och noggranna statistiska jämförelser visar att experimentgruppen tycks ha varit

utsatta för såväl bostadsinbrott som annan brottslighet i anslutning till bostaden i betydligt lägre utsträckning än kontrollgruppen. De skillnader som har uppmätts tycks inte heller bero på slumpen eller på andra identifierade faktorer, exempelvis om hushållet tidigare har haft inbrott. Dessa resultat talar för att försöksverksamheten har påverkat risken att utsättas för brott.

I alla enkätundersökningar finns såväl externa som interna bortfall och respondenterna kan feltolka frågorna eller helt enkelt tröttna på att fylla i frågorna på ett korrekt sätt.³² Ett kanske större generellt problem är att uppföljningstiden oftast blir begränsad med denna typ av undersökningsmetod; enkätfrågorna i denna utvärdering avser händelser under 2014 och omfattar därför en relativt kort tidsperiod då försöksverksamheten varit igång (merparten av svaren inkom under de första månaderna 2015 och vissa som svaret kan ha inkluderat händelser som inträffat efter 2014). Det är därför av stor betydelse att också analysera uppgifter om polisanmälda bostadsinbrott bland hushåll i försöksområdena och att jämföra dessa uppgifter med en eller flera kontrollgrupper. I den avslutande analysen kommer detta att undersökas närmare.

Har de polisanmälda bostadsinbrotten påverkats?

Det avgörande skälet till att hushållen valde att delta i försöksverksamheten med Märk-DNA är att de vill undvika risken för att utsättas för inbrott. Den uttalade målsättningen från projektets sida var också att antalet polisanmälda bostadsinbrott skulle minska med minst 30 procent. En relevant fråga i ett utvärderingsperspektiv är: minskning i förhållande till vad? Laycock (1985) jämförde i sin utvärdering av Operation märkning inledningsvis förändringen av antalet anmälda inbrott mellan två 12-månadersperioder (borträknat den månad då kampanjen med föremålsmärkning genomfördes). Därefter följdes antalet inbrott upp ytterligare 12 månader. I den svenska utvärderingen jämförde Knutsson (1984) bl.a. antalet

32 Enligt svaren i NTU anmäler drygt 85 procent av de som uppger att de utsatts för bostadsinbrott det inträffade till polisen. Omkring 1,4 procent av de tillfrågade uppgav att de utsatts för bostadsinbrott under 2013 vilket för hela landet innebär att 28 000 hushåll i småhus varit utsatta. I kriminalstatistiken för 2013 finns omkring 13 700 villainbrott (fullbordade och försök) anmälda. Det innebär att det är en differens på omkring 10 000 händelser. En förklaring är sannolikt att de som svarat på frågorna i NTU kan ha tagit upp inbrott som inträffat tidigare än det aktuella året eller tagit med händelser som avser andra platser än den egna bostaden (exempelvis inbrott i ett fritidshus).

anmälda bostadsinbrott under en fyraårsperiod då vissa hushåll medverkade i Operation märkning (1979–1982) med antalet inbrott fyra år tidigare (1975–1978). Slutsatserna från dessa två studier är som redovisats tidigare helt olika.

Som också diskuterats tidigare initierades försöksverksamheten under första kvartalet 2014 men först under sommaren hade majoriteten av deltagarna börjat använda föremålmärkningen. Den något ”flytande” startpunkten påverkar givetvis vilken uppföljningsperiod som är mest lämplig för att kunna dra slutsatser om effekter av Märk-DNA. Som framkom i enkätundersökningen har inte heller alla som anmälde intresse av att använda Märk-DNA faktiskt gjort det (enligt dem själva) och en inte obetydlig andel av kontrollgruppen har på egen hand skaffat Märk-DNA. Allt detta försvårar givetvis vid en utvärdering.³³

Färre anmälda bostadsinbrott i försöksområdena

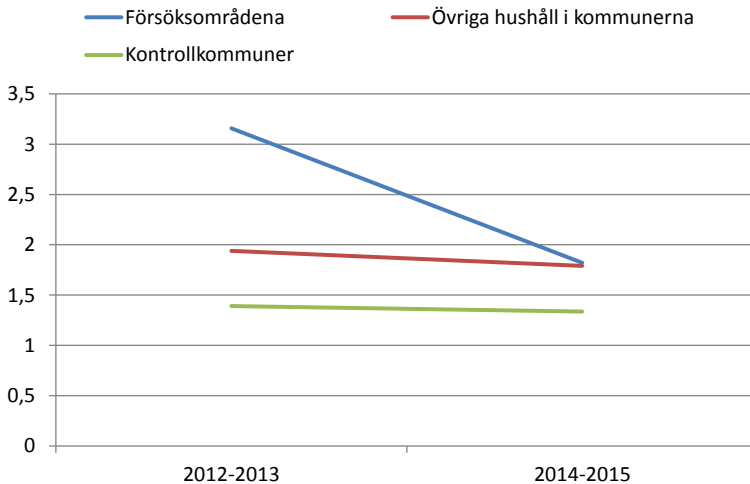
Under perioden juli 2014 till och med december 2015 anmäldes 49 fullbordade bostadsinbrott i försöksområdena. Jämfört med perioden juli 2012–december 2013 är det en minskning med drygt 40 procent då 85 bostadsinbrott polisanmäldes sammantaget i dessa tre områden. I övriga områden i de tre utvalda kommunerna minskade antalet polisanmälda bostadsinbrott mellan motsvarande perioder med knappt 10 procent. I övriga Stockholms län ökade däremot antalet bostadsinbrott med 18 procent mellan dessa två perioder. I stället för att använda hela länet som en ”kontrollgrupp” har utvecklingen av antalet bostadsinbrott i försöksområdena jämförts med kommuner som ligger i anslutning till de utvalda kommunerna.³⁴ En sådan jämförelse visar att antalet inbrott i dessa kontrollkommuner minskade med fyra procent mellan för- och efterperioderna.

I relation till antalet småhus i försöksområdena, övriga områden i de utvalda kommunerna och i de tre närliggande kommunerna framkommer att risken att utsättas för bostadsinbrott i försöks-

33 Det hade naturligtvis varit önskvärt att kunna koppla enkätsvaren till registeruppgifterna men av integritetsskäl, framför allt för den ursprungliga kontrollgruppen, avstod vi från att ansöka om att få göra det. Sannolikt hade också bortfallet blivit ännu högre vid en sådan undersökningsdesign.

34 De närliggande kommunerna är Täby, Nacka och Haningen.

områdena under uppföljningsperioden är i stort sett lika stor som den är i de utvalda kommunerna i övrigt. Under förperioden var risken drygt 60 procent högre att utsättas i försöksområdet. Jämfört med de närliggande kommunerna är risken drygt en tredjedel högre att utsättas för inbrott i de utvalda kommunerna både under för- och uppföljningsperioden.

Figur 5.4. Andel hushåll som polisanmält bostadsinbrott 1 juli 2012 – 31 december 2013 respektive 1 juli 2014 – 31 december 2015 i försöksområdena jämfört med två kontrollområden

En positiv detalj i dataunderlaget för denna utvärdering är att under sommarmånaderna 2015 anmäldes endast sju bostadsinbrott i försöksområdena. Inte sedan sommaren 2010 har så få inbrott skett i dessa områden sammantaget. I snitt drabbades 13 hushåll av bostadsinbrott varje sommar mellan åren 2010 och 2014. Att minskningen helt skulle bero på försöksverksamheten är kanske inte sannolikt men det kan inte heller uteslutas att den har haft en påverkan. Den säkraste slutsatsen som kan dras är att utvecklingen av bostadsinbrotten i försöks- respektive kontrollområdena fortsättningsvis bör följas noggrant.

Analysen av kvartalsvisa förändringar av antalet bostadsinbrott i försöksområdena respektive de två kontrollområdena (övriga kommuner respektive de tre närliggande kommuner) under uppföljningsperioden visar på en likartad utveckling i samtliga områden, även om försöksområdena har en lägre utgångspunkt. En tolkning av detta är att effekten av försöksverksamheten med Märk-DNA möjligen avtar över tid. Som redovisades i figur 4.1 ökade antalet bostadsinbrott i försöksområdena kraftigt under 2012 och 2013. Nedgången under 2014 och 2015 kan delvis bero på en återgång till ett mer ”normalläge” som skulle kunna ha inträffat även om försöksverksamheten inte hade genomförts. Genom att replikera denna undersökning med ett större urval av bostadsområden kan denna fråga undersökas närmare. I det avslutande kapitlet diskuteras upplägget för en sådan studie.

6. AVSLUTANDE DISKUSSION

Försöksverksamheten med Märk-DNA påbörjades under första kvartalet 2014 genom att Polisen tillsammans med Stöldskyddsföreningen, de större försäkringsbolagen och leverantörer av föremålmärkning erbjöd boende i tre kommundelar att kostnadsfritt få en uppsättning av en modern form av stöldskyddsmärkning, s.k. Märk-DNA. Tillsammans med leverantörerna informerade polisen de boende på olika sätt om projektet och vägs skyltar med varningstext om att hushåll i området är uppmärksatta sattes upp i försöksområdena under våren 2014.

Den bakomliggande brottsförebyggande idén med projektet är att potentiella inbrottstjuvar ska avskräckas från att bryta sig in i hushåll som har märkt upp sina föremål; även hushåll i försöksområdena som inte är med i projektet ska skyddas genom de synliga varningsskyltarna på de större vägarna i områdena. Även den massmediala uppmärksamheten kring försöksverksamheten kan bidra till att potentiella gärningsmän avstår från att begå brott i området. En annan brottsförebyggande mekanism kopplad till projekt av detta slag är att de boende blir mer uppmärksammade på vad som händer i det egna bostadsområdet och att den informella sociala kontrollen grannar emellan på så sätt stärks.

En tidigare svensk utvärdering från 1980-talet fann inte några brottsförebyggande effekter av ett likande projekt med stöldskyddsmärkning (Operation märkning), vilket däremot forskning från bl.a. Storbritannien har gjort. I samband med den pågående utvärderingen av Märk-DNA i London har det där beslutats om att ett

stort antal hushåll kostnadsfritt ska få tillgång till sådana produkter eftersom preliminära resultat visat på en påtaglig minskning av bostadsinbrotten.

I denna utvärdering har en postenkät besvarats av drygt 1 100 hushåll varav omkring hälften uppger att de använder Märk-DNA. Utsattheten för bostadsinbrott under 2014 är signifikant lägre bland de hushåll som uppger att de använt stöldskyddsmärkning, inklusive satt upp medföljande varningsdekaler, jämfört med övriga hushåll i försöksområdena sammantaget. Även utsattheten för annan stöldbrottslighet i anslutning till bostaden är lägre i experiment- jämfört med kontrollgruppen. Det externa bortfallet i undersökningen är emellertid omkring 40 procent och finns framför allt bland hushållen som inte hade anmält intresse av att delta i försöksverksamheten. Den uppmätta skillnaden i utsatthet för bostadsinbrott mellan de som använder Märk-DNA och övriga hushåll har sannolikt påverkats av bortfallet. Men även analyser av de hushåll som anmält intresse av att delta i försöksverksamheten, och där bortfallet i undersökningsmaterialet är på en mer acceptabel nivå, visar på mätbara skillnader mellan de som uppger att de använder Märk-DNA jämfört med övriga hushåll. Under en relativt kort uppföljningsperiod kan det därför konstateras att Märk-DNA sannolikt bidrar till att minska risken för bostadsinbrott.

I analyser av polisanmälda bostadsinbrott i försöksområdena sammantaget framkommer en minskning på drygt 40 procent under 18-månadersperioden juli 2014 t.o.m. december 2015 jämfört med motsvarande period 2012–2013. Även i övriga delar av de utvalda kommunerna minskade antalet bostadsinbrott men i betydligt mindre utsträckning (en minskning på omkring 10 procent); i tre närliggande kommuner till försöksområdena minskade antalet bostadsinbrott med fyra procent. I Stockholms län i övrigt ökade däremot bostadsinbrotten med närmare 20 procent under motsvarande period.

En kriminologisk ”upptäckt” de senaste decennierna är den så kallade mikroplatsens betydelse för brottsligheten, dvs. brottslighet på en specifik gata, adress eller kluster av adresser (Telep och Weisburd, 2012). I de analyser som presenterats i denna rapport

framkommer att många av bostadsinbrotten i de större kommunerna och i kommuner i storstadsregionerna tenderar att ske relativt nära varandra avståndsmässigt och inom en kort tidsperiod. Enkelt uttryckt fördubblas risken för inbrott om någon av de närmaste grannarna nyligen har varit utsatta. Även om den generella risken är låg (i snitt omkring en procent) så fördubblas den om någon granne har varit utsatt (dvs. den är fortfarande låg men signifikant högre än tidigare). Denna information bör i det fortsatta brottsförebyggande arbetet användas på ett mer strukturerat sätt av såväl polisen som andra som mer direkt berörs av denna brottslighet. Ett dilemma med att utvärdera mer ”mikrobaserade” brottsförebyggande åtgärder är att de empiriska undersökningsmaterialen många gånger blir relativt små och att statistiska bearbetningar får svårt att fånga upp eventuella effekter.

I denna utvärdering av försöksverksamheten med Märk-DNA kan det konstateras att även om problemet kvarstår (ingen hade heller väntat sig något annat) så har risken för bostadsinbrott minskat i försöksområdena i jämförelse med kontrollområdena och analyserna visar att minskningen är större för de hushåll som uppger att de använt Märk-DNA.

För att öka möjligheten att dra mer säkra slutsatser av Märk-DNA bör ett mer storskaligt experiment genomföras. Upplägget för en sådan studie kan på ett övergripande plan se ut på följande sätt. Av de nästan 3 000 villainbrott som polisanmäldes i Stockholms län under 2015 skedde drygt hälften av inbrotten i mindre än en tiondel av länet s.k. basområden.³⁵ För att närmare undersöka effekterna av Märk-DNA, eller för den delen andra insatser som syftar till att minska riskökningen för bostadsinbrott bland grannar till ett nyligen utsatt hushåll, kan exempelvis de 100 mest utsatta basområdena inkluderas i experimentet. I hälften av dessa områden erbjuds hushållen föremålsmärkning till ett reducerat pris medan den andra hälften utgör kontrollgruppen. Eftersom varje basområde består av uppskattningsvis 500 småhus kommer experiment- respektive kontrollgruppen att utgöras av omkring 25 000 småhus vardera vilket sammantaget motsvarar nästan en femtedel av samtliga småhus

³⁵ Ett basområde är en geografisk områdesindelning. I Stockholms län finns omkring 1 300 basområden med minst 20 invånare. I genomsnitt bor det 1 700 personer per basområde.

i Stockholms län. Givetvis kan ett slumpmässigt urval av hushåll inom respektive basområde göras för att minimera kostnaderna. Om huvudresultatet från den nu aktuella utvärderingen kan antas gälla generellt så innebär det att 300 färre hushåll i de 50 mest utsatta områdena skulle drabbas av bostadsinbrott under en 18-månadersperiod. Om det verkligen skulle bli så är en empirisk fråga.

I denna rapport har det framkommit att många bostadsinbrott sker inom ett begränsat geografiskt område inom en kort tidsperiod. Detta faktum, som den lokala polisen bör ha kännedom om, kan i betydligt större utsträckning än för närvarande användas i det konkreta brottsförebyggande arbetet.

REFERENSLITTERATUR

- Ahlberg, J. (1985). Effekter av halvtidsreformen – Vad hände med brottsligheten hösten 1983? *Brottsförebyggande rådet 1985:2*
- Apel & Sweeten (2011). Propensity score matching in criminology and criminal justice, i A.R. Piquero & D. Weisburd (red), *Handbook of Quantitative Criminology*, Springer
- Bernesco, W. (2008). Them Again? Same-Offender Involvement in Repeat and Near Repeat Burglaries. *European Journal of Criminology*, 5(4): 411–431
- Bernesco, W., Johnson, S.D., & Ruiter, S. (2015). Learning where to offend: Effects of past on future burglary locations. *Applied Geography*, 60:120–129
- Björk, M. (2012). *Den engagerade polisen*. Om praktiskt kunnande, kritiska situationer och robusta organisationer. Daidalos
- Bowers, K. J. & Johanson, S. D. (2003). Measuring geographical displacement and diffusion of benefit effects of crime prevention activity. *Journal of Quantitative Criminology*, 19:275–301
- Bowers, K. J. & Johanson, S. D. (2005). Domestic burglary repeats and space-time cluster. The dimensions of risk. *European Journal of Criminology*, 2(1):67-92
- Brantingham, P. L., & Brantingham, P. J. (2000). *A conceptual model for anticipating crime displacement*. Paper presented at the American Society of Criminology annual meeting, San Francisco
- Brå (2001). *Upprepad utsatthet för brott. En utgångspunkt för brottsförebyggande verksamhet*. Brå-rapport 2001:1
- Chainey, S. (2012). Predictive mapping (predictive policing). UCL Jill Dando Institute of Security and Crime Science, (April 2012), 1–5
- Ds (1996). Kan myndigheter utvärdera sig själva? Ds 1996:36
- Eck, J. (1997). Preventing crime at places, i Sherman m.fl. (red.) *Preventing crime: what works, what doesn't, what's promising*. A report to the United States Congress, Prepared for the National Institute of Justice (www.ncjrs.gov/works/)

- Emeno, K. (2014). *Space-time clustering and prospective hot-spotting of Canadian crime* (opublicerad doktorsavhandling). Carleton University
- Heikonen, J. A. (2010). *Measuring How Much Criminologists Know About Crime: Using Environmental Criminology to Assess Our Knowledge of Crime Events* (opublicerad doktorsavhandling). University of Cincinnati
- von Hofer, H. (1993). Fängelset. Uppkomst – avskräckning – inkapacitering. Tre kriminologiska studier. *Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet*
- Johnson, S.D., Bernasco, W., Bowers, K. J., Ellffers, H., Ratcliffe, J., Rengert, G., & Townsley, M. (2007). Space-time patterns of risk: A cross national assessment of residential burglary victimization. *Journal of Quantitative Criminology*, 23:201–219
- Knutsson, J. (1984). *Operation Identification: a way to prevent burglaries?* The National Council for Crime Prevention Sweden
- Kulldorff, M. & Hjalmars, U. (1999). The knox method and other test for space-time interaction. *Biometrics*, 55:544–552
- Lamm Weisel, D. (2002). *Burglary of single-family houses*. Problem-Oriented Guides for Police Series Guide 18. U.S Department of Justice
- Laycock, G. (1985). *Property Marking: a deterrent to domestic burglary?* London: Home Office
- Levy, L., Santhakumaran, D. & Whitecross, R. (2014). *What Works to Reduce Crime?: A summary of the evidence*. Justice Analytical Services, Scottish Government
- Lim, H., Lee, H. and Cuvelier, S. J. (2010). The Impact of Police Levels on Crime Rates: A Systematic Analysis of Methods and Statistics in Existing Studies. *Pacific Journal of Police & Criminal Justice*, 8:49-82
- Lindström, P. (2008). Fångtal och brott: Hur ser sambandet ut? *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 95(2), 151–172
- Lindström, P. (2013). More police – less crime? The relationship between police levels and residential burglary in Sweden. *Police Journal*, 86(4), 321–339
- Mohler, G. O., Short, M.B., Malinowski, S., Johanson, M., Tita, G. E., Bertozzi, A. L., & Brantingham, P. J. (2015). Randomized controlled field trials of predictive policing. *Journal of the American Statistical Association*, DOI: 10.1080/01621459.2015.1077710
- Morgan, A., Boxall, H., Lindeman, K., & Anderson, J. (2011). *Effective crime prevention interventions for implementation by local government*. AIC Reports, Research and public policy series 120, Australian Government, Australien Institute of Criminology
- Pawson, R. & Tilley, N. (1994). What Works in Evaluation Research? *British Journal of Criminology* 34:3

- Pawson, R. & Tilley, N. (1997). *Realistic evaluation*. London: Sage
- Pease, K. (1991). The Kirkholt project: Preventing burglary on a British public housing estate. *Security Journal*, 2(2):73–77
- Pease, K. (1998). *Repeat victimization: Taking stock*. Crime Detection and Prevention Series Paper 90. Home Office
- Pease, K. & Tseloni, A. (2014). *Using modeling to predict and prevent victimization*. Springer
- Perry, W. L., McInnis, B., Price, C. C., Smith, S. C. and Hollywood, J. S. (2013). *Predictive Policing. The Role of Crime Forecasting in Law Enforcement Operations*. Santa Monica, CA: Rand
- Pira, K. (2008). *Vad vet vi om bostadsinbrott? 20 gärningspersoners svar*. Polismyndigheten i Stockholms län
- Raphael, I. (2012). *Cooling hot property? An assessment of the impact of traceable liquid property marking in five London boroughs*. <http://whatworks.college.police.uk/Research-Map/Pages/ResearchProject.aspx?projectid=237>
- Ratcliffe, J. (2009). Near repeat calculator. Program manual for version 1.3
- Ratcliffe, J. (2011). Crime mapping. Spatial and temporal challenges, i A.R. Piquero & D. Weisburd (red), *Handbook of Quantitative Criminology*, Springer
- Ratcliffe, J. (2014). What is the future... of predictive policing? *Translational Criminology*, Spring 2014:4-5
- Rey, S. J., Mack, E. A., & Koschinsky, J. (2012). Exploratory space-time analysis of burglary patterns. *Journal of Quantitative Criminology*, 28:509–531
- Sampson, R. J., Raudenbush, S. W., & Earls, F. (1997). Neighborhoods and Violent crime. A multilevel study of collective efficacy. *Science*, Vol 277: 918–924
- Sarnecki, J. (2010). Polisens prestationer – en ESO-rapport om resultatstyrning och effektivitet. 2010:3, Regeringskansliet
- Shadish, W. R. Jr., Cook, T. D., & Leviton, L. C. (1991). *Foundation of Program Evaluation: Theories of Practice*. Newbury Park: Sage.
- Sherman, L. W., Gottfredson, D. C. MacKenzie, D. K., Eck, J., Reuter, P., and Bushway, S. D. (1997). *Preventing crime: what works, what doesn't, what's promising*. A report to the United States Congress, Prepared for the National Institute of Justice (www.ncjrs.gov/works/)
- Sherman, L. W. (2013). The rise of evidence-based policing: Targeting, testing, and tracking. *Crime and Justice*, 42:
- Short, M.B., D'Orsogna, M.R., Brantingham, P.J., & Tita, G. E. (2009). Measuring and modeling repeat and near-repeat burglary effects. *Journal of Quantitative Criminology*, 25:325–339

- Smith, M., Cklare, R., & Pease, K. (2002). Anticipatory benefits in crime prevention. I *Analysis for crime prevention*. Monsey: Criminal Justice Press
- Telep, C. W. & Weisburd, D. (2012). What is known about the effectiveness of police practices in reducing crime and disorder? *Police Quarterly* 15 (4): 331–357.
- Townsley, M., Homel, R., & Chaseling, J. (2003). Infectious burglaries. A test of the near repeat hypothesis. *British Journal of Criminology*, 43:615–633
- Uchida, C.D. (2014). Predictive policing. *Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*, p. 3871–3880
- Weisburd, D., Wyckoff, L. A., Ready, J., Eck, J. E., Hinkle, J. C., & Gajewski, F. (2006). Does crime just move around the corner? A controlled study of spatial displacement and diffusion of crime control benefits. *Criminology*, 44:549–592

Bilaga A

Gemensamt för de empiriska studier som undersöker ”near-repeat victimization” är att de analyserar den spatiala (dvs. rumsliga) och temporala (tidsmässiga) relationen mellan brottsändelser simultant. Olika analysmetoder har utvecklats, framför allt inom epidemiologin, för att studera just sådana relationer (Kulldorff och Hjalmars, 1999).

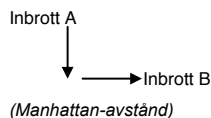
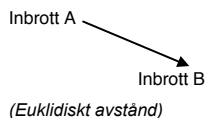
En av de vanligast förekommande metoderna är det s.k. Knox-testet som innebär en enkel jämförelse mellan händelser i relation till avstånd och tid. Relationen mellan spatiala och temporala aspekter på brottsligheten kan åskådliggöras i en fyrfältstabell där varje enskild brottsändelse inledningsvis jämförs med var och en av de övriga händelserna med avseende på avstånd och tidpunkt. Med exempelvis 200 anmälda bostadsinbrott blir antalet parjämförelser 19 900 (enligt formeln $N(N-1)/2$).

Tabell 1. Grundstrukturen i spatial-temporal analys

	Nära i tid (t ex 0–14 dagar)	Inte nära i tid (>14 dagar)	Total
Nära i avstånd (t ex 1–150 m)	O_1	O_2	S_1
Inte nära i avstånd (>150 m)	O_3	O_4	S_2
Totalt	S_3	S_4	N

Not: O avser observation och S summa. N är det totala antalet observationer.

Tiden mäts vanligtvis i antalet dagar mellan händelserna medan avståndet antingen kan mätas genom s.k. euklidiskt avstånd eller det som kallas för Manhattan-avstånd.

Om två bostadsinbrott inträffade på de geografiska positionerna $X = 6582454$ och $Y = 1620017$ respektive $X = 6582192$ och $Y = 1619446$ så blir avståndet mellan dessa brottsändelser 628 meter (Euklidiskt avstånd) mot 833 meter (Manhattan-metoden), dvs. en skillnad på drygt 200 meter.

I stället för den enkla men begränsade fyrfältstabellen kan såväl avståndet som tiden fingraderas, dvs. både antalet rader och kolumner i tabellen kan utökas. Ratcliffe (2009) har utvecklat ett statistikprogram som kallas "Near Repeat Calculator" som tillåter användaren att bestämma inom vilka spatiala och temporala intervall som beräkningarna ska göras (utgångspunkten i programmet är att avståndet beräknas med Manhattan-metoden).

Tabell 2. Exempel på en utvidgad Knox-tabell

	0–7 d	8–15 d	16–23 d	24–31 d	osv
1–150 m	n_1	n_2	n_3	n_4	
151–300 m					
301–450 m					
451–600 m					
Osv					
Totalt	S_1	S_2	S_3	S_4	

Not: n avser observation och S summa.

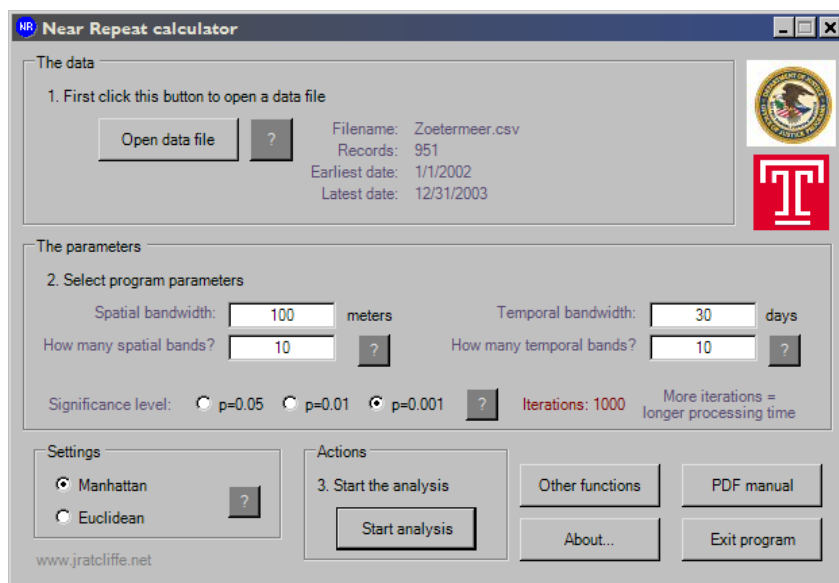
"Near Repeat Calculator" beräknar hur många av dessa par som hamnar i exempelvis cell n_1 och jämför sedan det observerade antalet med det antal som hamnar i cellen om fördelningen av brott skedde slumpmässigt. Den slumpmässiga fördelningen genereras genom en s.k. Monte Carlo-metod som innebär att slumpmässiga urval från det befintliga datamaterialet genereras.

Ett konkret exempel: I Stockholms kommun utsattes 638 villor för inbrott under 2014 varav 13 småhus utsattes för inbrott vid fler än ett tillfälle. Antalet parvisa jämförelser som inträffat inom 130 meter och 14 dagar uppgår till 48. Det förväntade antalet

observationer i denna cell, om bostadsinbrotten skedde oberoende av tid och plats, är omkring 26 vilket sammanfattningsvis visar en överrisk på omkring 1,8. Near repeat-programmet visar vidare att det är en statistiskt signifikant överrisk på ett avstånd upp till 520 meter men att riskökningen avtar med avståndet.

Riskökning för bostadsinbrott i olika stora riskgrupper

I statistikprogrammet "Near Repeat Calculator" specificerar användaren inom vilket avstånd och under vilken tidsperiod som en beräkning av en eventuell riskökning ska göras (se under sektionen *The parameters* och 2. *Select program parameters*).

Genom att sätta in uppgifter om antalet riskhushåll samt uppgifter om antalet småhus respektive markanvändningen för småhus i formeln kan avståndet (radien) beräknas med formeln:

$$r^2 = \frac{\left(\text{antal riskhushåll} \times \frac{\text{markanvändning}}{\text{antal småhus}} \right)}{\pi}$$

I tabell 3 har riskökningen för olika antal riskhushåll beräknats för respektive kommun.

Tabell 3. Riskökning för bostadsinbrott hos de 50, 100, 150 och 200 närmaste småhusen till ett hushåll som nyligen utsatts

Kommun	50	100	150	200
Stockholm	1,14	1,52	1,55	1,58
Göteborg	3,92	2,93	2,99	2,88
Malmö	1,93	2,03	1,77	1,62
Uppsala	2,11	1,50	2,01	2,09
Västerås	0,88	1,53	1,20	1,33
Örebro	2,80	1,09	0,99	1,45
Linköping	5,47	4,85	4,39	3,97
Helsingborg	2,41	1,94	2,09	2,04
Jönköping	5,87	5,49	5,22	4,68
Norrköping	2,35	1,21	0,75	1,19
GENOMSNIITT	2,89	2,41	2,30	2,28

Siffrorna i tabell 3 visar den förhöjda (eller i tre fall den reducerade) risken för bostadsinbrott om de 50, 100, 150 respektive 200 närmaste grannarna inom en 14-dagarsperiod har varit utsatta. Genomsnittet för samtliga kommuner är en fördubblad risk för bostadsinbrott.

Tabell 4. Riskökning för bostadsinbrott hos de 50, 100, 150 och 200 närmaste småhusen till ett hushåll som nyligen utsatts

Kommun	50	100	150	200
Lidingö	0,00	2,85	2,15	1,55
Tyresö	2,17	2,82	1,94	1,61
Danderyd	1,67	1,67	1,45	1,43

Bilaga B

En utvärdering av brottsförebyggande insatser mot bostadsinbrott

Polismyndigheten i Stockholms län genomför tillsammans med Stöldskyddsföreningen och flera försäkringbolag ett projekt som syftar till att **minska bostadsinbrott** med hjälp av så kallad DNA-märkning. Institutionen för Kriminologi vid Malmö högskola ansvarar för utvärderingen av detta projekt.

Ni är ett av omkring 2000 hushåll som **slumpmässigt** valts ut att ingå i denna utvärdering. Det är givetvis helt **frivilligt att delta** i undersökningen men vi skulle vara mycket tacksamma om Ni ville ta er tid att besvara frågeformuläret nedan.

För att undvika att skicka ut påminnelser till hushåll som redan besvarat frågorna är formuläret markerat med en individuell kod. **Denna kod hanteras konfidentiellt** och raderas omgående då vi fått in svaren. Informationen kommer endast att hanteras av forskningsgruppen och resultaten presenteras på ett sådant sätt så att inga hushåll eller individer kan identifieras.

I och med att Ni skickar in det ifyllda frågeformuläret till oss (använd gärna det förfrankerade svarskuvertet) bedömer vi att Ni samtycker till att delta i utvärderingen.

Önskar Ni istället att besvara frågorna per telefon eller om ni har några andra frågor om utvärderingen går det bra att kontakta docent Peter Lindström på telefon 070-247 31 81 eller per e-post: peter-m.lindstrom@polisen.se

Vi är mycket tacksamma för få Ert svar så snart som möjligt.

Denna kod hanteras konfidentiellt

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER

Först några frågor gällande brottsförebyggande insatser i Ditt bostadsområde.
Med bostadsområde menar vi det området runt din bostad samt de gator, parker, affärer och hus som ligger inom ett par minuters promenad från ditt hem.

1. Förekommer det några brottsförebyggande insatser mot bostadsinbrott i Ditt bostadsområde?

- Ja, det finns sådant arbete
 Nej, inget sådant arbete finns
 Vet ej om sådant arbete finns

Om ja, kan Du med några meningar förklara de förebyggande insatser som bedrivs i Ditt område.

2. Deltar någon i Ditt hushåll i något brottsförebyggande arbete mot bostadsinbrott?

- Ja
 Nej (gå till fråga 3)
 Vet ej

A. Om ja, kan Du beskriva vilka förebyggande insatser Ditt hushåll deltar i.

B. Vad fick Er att vilja vara med i det brottsförebyggande arbetet?

	Ja	Nej
Har tidigare varit utsatt för bostadsinbrott (räkna även med försök till bostadsinbrott)	☐	☐
Har tidigare varit utsatt för andra brott i anslutning till vår bostad	☐	☐
Oro/rädsla för att bli utsatt för bostadsinbrott	☐	☐
Grannarna har haft inbrott	☐	☐
Annat skäl, nämligen		

Ingen obehörig kommer kunna ta del av dina svar.

3. Vilken form av inbrotts- eller stöldskydd har Ni i Er bostad? Kryssa i ett eller flera alternativ.

- Larm
- Övervakningskamera
- Vakthund
- Märkt upp föremål med Märk-DNA
- Annat, nämligen _____

- Vi har inget inbrotts- stöldskydd
- Vet ej

4. Har ni skyltar (dekal) på er bostad/tomt som visar att ni har något inbrotts- eller stöldskydd (t.ex. larm, övervakningskamera, vakthund, Märk-DNA eller annat?)

- Ja
- Nej
- Vet ej

I BOSTADSOMRÅDET

Nu följer några frågor gällande Ditt bostadsområde och om de personer som bor och vistas där. Med bostadsområde menar vi det området runt din bostad samt de gator, parker, affärer och hus som ligger inom ett par minuters promenad från ditt hem.

5. Hur väl stämmer följande påståenden in på de som bor i Ditt bostadsområde?

	Instämmer helt	Instämmer	Varken instämmer eller instämmer inte	Instämmer inte	Instämmer inte alls
De som bor här kommer bra överens	☐	☐	☐	☐	☐
De som bor här är hjälpsamma mot varandra	☐	☐	☐	☐	☐
Man kan lita på de som bor här	☐	☐	☐	☐	☐
Här finns en stark sammanhållning bland de boende	☐	☐	☐	☐	☐

6. Hur väl stämmer följande påståenden in på Ditt bostadsområde

	Instämmer helt	Instämmer	Varken instämmer eller instämmer inte	Instämmer inte	Instämmer inte alls
De flesta jag ser i området bor här	☐	☐	☐	☐	☐
Det rör sig många främlingar här	☐	☐	☐	☐	☐
Många har sin arbetsplats här	☐	☐	☐	☐	☐
När jag är utomhus ser jag ofta många personer som jag aldrig sett tidigare	☐	☐	☐	☐	☐

Ingen obehörig kommer kunna ta del av dina svar.

DINA GRANNAR

Hur väl stämmer följande påståenden in på Dig och Dina grannar, alltså de som bor i närheten av Din bostad eller inom ett par minuters promenad från Ditt hus

7. Hur sannolikt tror Du det är att Dina grannar skulle ingripa om de såg...

	Mycket sannolikt	Sannolikt	Varken sannolikt eller osannolikt	Ganska osannolikt	Mycket osannolikt
... barn/ungdomar som klottrade på väggarna i ditt bostadsområde	☐	☐	☐	☐	☐
... att det pågick ett slagsmål utanför din bostad och någon blev slagen eller allvarligt hotad	☐	☐	☐	☐	☐

8. Jag pratar ofta med mina grannar om det som händer i bostadsområdet (t.ex. om någon har haft inbrott eller har blivit utsatt för skadegörelse.)

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Varken stämmer eller stämmer inte
- Stämmer inte
- Stämmer absolut inte

9. Mina grannar hjälper till med tillsyn av min bostad om jag skulle resa bort (t.ex. tömmer brevlådan, klipper gräset, går runder runt bostaden, tänder lampor)

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Varken stämmer eller stämmer inte
- Stämmer inte
- Stämmer absolut inte

10. Jag hjälper mina grannar med tillsyn av deras bostad om de skulle resa bort (t.ex. tömmer brevlådan, klipper gräset, går runder runt bostaden, tänder lampor)

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Varken stämmer eller stämmer inte
- Stämmer inte
- Stämmer absolut inte

MÄRK-DNA

Nu kommer några frågor gällande Dina erfarenheter av Märk-DNA.

11. Har Ni i ert hushåll märkt upp föremål i bostaden med Märk-DNA?

- Ja
- Nej (gå till fråga 17)
- Vet ej

12. Vilken typ av föremål har Ni märkt upp med Märk-DNA?

	Ja	Nej	Vet ej
Smycken	☐	☐	☐
Elektronik (t.ex. TV, musikspelare, surfplatta, kamera)	☐	☐	☐
Mobiltelefon	☐	☐	☐
Konst (t.ex. tavlor, skulpturer)	☐	☐	☐
Värdehandlingar (t.ex. pass)	☐	☐	☐
Motordrivet fordon (t.ex. bil eller motorecykel)	☐	☐	☐
Cykel	☐	☐	☐
Gräsklippare/Snöslunga	☐	☐	☐
Verktyg	☐	☐	☐
Annat, nämligen			

13. Finns det föremål i hemmet som Ni skulle vilja märka upp men som Ni inte märkt upp?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Om ja, kan Du beskriva varför dessa föremål inte blivit märkta (t.ex. olika svårigheter)

Ingen obehörig kommer kunna ta del av dina svar.

14. Om Ni köpt nya föremål den senaste tiden, har Ni märkt upp dessa med Märk-DNA?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Om nej, varför inte?

- Slut på DNA-vätska
- Ville inte märka upp föremålet
- Svårt att märka upp föremålet
- Vet ej
- Annat, nämligen _____

15. Har Ni upplevt några svårigheter med att använda produkten?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Om ja, vilka svårigheter har Ni upplevt med produkten?

16. Har Ni i ert hushåll lånat ut DNA-produkten till någon annan utanför hushållet?

- Ja
- Nej
- Vet ej

MÄRK-DNA DEKALER

Vi fortsätter med ett par frågor gällande Märk-DNA. Följande frågor gäller användandet av de medföljande dekalerna.

17. Hur många dekaler har Ni fått? Ange antal _____
(Använder ni Er inte av Märk-DNA gå till fråga 21)

18. Har Ni satt upp de medföljande dekalerna?

- Ja, alla
- Ja, men inte alla vi fick
- Nej (gå till fråga 20)
- Vet ej

Om ja, när under 2014 satte Ni upp de första dekalerna?

- Januari
- Februari
- Mars
- April
- Maj
- Juni
- Juli
- Augusti
- September
- Oktober
- November
- December

Satte upp dekalerna under 2013 eller tidigare

Var sitter dekalerna?

	Ja	Nej	Vet ej
Entrédörr	☐	☐	☐
Fönster	☐	☐	☐
Bakdörr	☐	☐	☐
Brevlåda	☐	☐	☐
Garageuppfart	☐	☐	☐
Entrégrind	☐	☐	☐
Annat, nämligen			

Ingen obehörig kommer kunna ta del av dina svar.

19. Har Ni i ert hushåll utsatts för inbrott eller stöld efter det att Ni satt upp dekalerna?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Om ja, var den ingång som användes vid inbrottet eller stölden markerat med dekal?

- Ja
- Nej
- Vet ej

20. Har Du eller någon i Ditt hushåll några övriga synpunkter på användandet av Märk-DNA får du gärna skriva ett par raden om det här.

ORO OCH UTSATTHET FÖR BROTT

Nu följer några frågor om Din oro för brott och eventuella erfarenheter av utsatthet för brott.

21. Är du orolig för...

A. ... att bli utsatt för bostadsinbrott

- Ja, i stor utsträckning
- Ja, i viss utsträckning
- Nej, inte alls
- Vet ej

B. ... att bli utsatt för inbrott i garage, förråd/vind eller för stöld av föremål i anslutning till er bostad/tomt (inklusive motorfordon)

- Ja, i stor utsträckning
- Ja, i viss utsträckning
- Nej, inte alls
- Vet ej

22. Har Ni under 2014 blivit utsatta för bostadsinbrott?

- Ja
- Nej (gå till fråga 23)
- Vet ej

*Om ja, hur många gånger under 2014 har Ni blivit utsatta?
Ange antal gånger* _____

Anmälde Ni händelsen/händelserna till Polisen

- Ja, alla gångerna
- Ja, men inte alla gångerna
- Nej
- Vet ej

Blev något stulet?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Ingen obehörig kommer kunna ta del av dina svar.

Vad blev stulet?

	Ja	Nej	Vet ej
Smycken	☐	☐	☐
Pengar	☐	☐	☐
Elektronik (t.ex. TV, musikspelare, surfplatta, kamera)	☐	☐	☐
Mobiltelefon	☐	☐	☐
Konst (tavlor, skulpturer)	☐	☐	☐
Värdehandlingar (t.ex. pass)	☐	☐	☐
Annat, nämligen			

23. Har Ni under 2014 blivit utsatta för inbrott i garage, förråd/vind eller för stöld av föremål i anslutning till er bostad/tomt. Räkna inte med stöld av eller ur motorfordon.

- Ja
 Nej (gå till fråga 24)
 Vet ej

Om ja, hur många gånger under 2014 har Ni blivit utsatta?

Ange antal gånger _____

Anmälde Ni händelsen/händelserna till Polisen

- Ja, alla gångerna
 Ja, men inte alla gångerna
 Nej
 Vet ej

Blev något stulet?

- Ja
 Nej
 Vet ej

Vad blev stulet?

	Ja	Nej	Vet ej
Cykel	☐	☐	☐
Gräsklippare/Snöslunga	☐	☐	☐
Verktyg	☐	☐	☐
Annat, nämligen			

24. Har Ni under 2014 blivit utsatta stöld eller inbrott av eller ur ett motorfordon när den stod parkerad i anslutning till er bostad/tomt.

- Ja
- Nej (gå till fråga 25)
- Vet ej

*Om ja, hur många gånger under 2014 blev Ni utsatta?
Ange antal gånger _____*

Anmälde Ni händelsen/händelserna till Polisen

- Ja, alla gånger
- Ja, men inte alla gånger
- Nej
- Vet ej

Blev något stulet?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Vad blev stulet?

	Ja	Nej	Vet ej
Motorfordon (t.ex. bil, motorcykel)	☐	☐	☐
Föremål ur ett motorfordon	☐	☐	☐
Annat, nämligen			

25. Har Ni tidigare, under 2012-2013, blivit utsatta för bostadsinbrott?

- Ja
- Nej (gå till fråga 26)
- Vet ej

*Om ja, hur många gånger under 2012-2013 blev Ni utsatta?
Ange antal gånger _____*

Anmälde Ni händelsen/händelserna till Polisen

- Ja, alla gånger
- Ja, men inte alla gånger
- Nej
- Vet ej

Ingen obehörig kommer kunna ta del av dina svar.

26. Har Ni tidigare, under 2012-2013, blivit utsatta för inbrott i garage, förråd/vind eller för stöld från föremål i anslutning till er bostad/tomt. Räkna inte med stöld ur eller av motorfordon.

- Ja
- Nej (gå till fråga 27)
- Vet ej

Om ja, hur många gånger under 2012- 2013 blev Ni utsatta för sådana brott? Ange antal gånger_____

Anmälde Ni händelsen/händelserna till Polisen

- Ja, alla gånger
- Ja, men inte alla gånger
- Nej
- Vet ej

27. Har tidigare, under 2012-2013, blivit utsatta stöld eller inbrott av eller ur ett motorfordon när den stod parkerad i anslutning till er bostad/tomt.

- Ja
- Nej (gå till fråga 28)
- Vet ej

Om ja, hur många gånger under 2012- 2013 blev Ni utsatta? Ange antal gånger_____

Anmälde Ni händelsen/händelserna till Polisen

- Ja, alla gånger
- Ja, men inte alla gånger
- Nej
- Vet ej

28. Har någon av Dina grannar blivit utsatta för bostadsinbrott under 2014?

- Ja
- Nej
- Vet ej

29. Blev någon av Dina grannar utsatta för bostadsinbrott under 2012- 2013?

- Ja
- Nej
- Vet ej

BAKGRUND

Avslutningsvis följer några bakgrundsfrågor om Dig och Ditt hushåll.

30. Är Du man eller kvinna?

- Man
 Kvinna

31. Vilket år är Du född?

19_____

32. Äger eller hyr Du/Ni er bostad?

- Äger bostaden
 Bostadsrätt
 Hyr av privat eller kommunal hyresvärd
 Annat, nämligen_____

33. Vilken typ av boendeform är det?

- Villa
 Radhus/Parhus
 Lägenhet
 Annat boende, nämligen_____

34. När flyttade Du/Ni till den nuvarande adressen? År_____

35. Hur många personer bor i Ditt hushåll, inklusive Dig själv. Personer som bor minst halva tiden ska räknas som boende i hushållet.

36. Vilka personer bor i Ditt hushåll? Personer som bor minst halva tiden i hushållet ska räknas. Kryssa i ett eller flera alternativ

- Partner
 Barn (ej syskon)
 Förälder/föräldrar
 Syskon
 Annan vuxen
 Bor ensam

Ingen obehörig kommer kunna ta del av dina svar.

37. Vilken är Din högsta utbildning

- Ej fullständig grundskola
- Grundskola
- Gymnasial utbildning
- Universitet- eller högskoleutbildning
- Annan utbildning, nämligen_____

38. Vilken är Din huvudsakliga sysselsättning?

- Förvärsarbetande
- Hemarbetande
- Egen företagare
- Studerande
- Föräldraledig
- Arbetsökande
- Pensionär
- Annat, nämligen_____

STORT TACK FÖR DIN MEDVERKAN

DETTA VAR SISTA SIDAN, TACK FÖR ATT DU TOG DIG TID ATT FYLLA I ENKÄTEN. VÄNLIGEN SKICKA IN DEN I DET BIFOGADE SVARKUVERTET, KUVERTET ÄR REDAN FRANKERAT.

Tidigare rapporter ur samma serie

- 2008:1 Tikkanen, R. Person, relation och situation. Riskhandlingar, hivstesterfarenheter och preventiva behov bland män som har sex med män.
- 2008:2 Östman, M. och Afzelius, M. Barnombud i psykiatrin – i vems intresse?
- 2008:3 Andersson, F. och Mellgren, C. Processutvärdering av ”Trygga gatan”. Ett projekt för minskad brottslighet och ökad trygghet i nöjeslivsmiljö.
- 2008:4 Östman, M. red. Migration och psykisk ohälsa.
- 2008:5 Berglund, S. Competing Everyday Discourses – And the Construction of Heterosexual Risk-taking Behaviour among Adolescents in Nicaragua: Towards a Strategy for Sexual and Reproductive Health Empowerment.
- 2008:6 Björngren Cuadra, C. Variationens spektrum – en studie av sensibilitet, tillit och vårdetik i hemsjukvård.
- 2008:7 Mallander, O. Nära Vänskap? En analys av kontaktperson enligt LSS.
- 2009:1 Hamit-Eminovski, J. Interactions of Biopolymeres at Biological Interfaces – Examples from Saliva and Bacterial Surfaces. (Licentiatavhandling)
- 2009:2 Andersson, O. Hållplats 8. En social intervention för unga kriminella i stadsdelen Rosengård, Malmö stad.
- 2009:3 Johnsdotter, S. Discrimination of certain ethnic groups? Ethical aspects of the implementation of FGM legislation in Sweden.
- 2009:4 Danielsson, M. Transpersona non grata. Den ogiltigförklarade livserfarenheten.
- 2009:5 Eriksson-Sjö, T. och Ekblad, S. Stress, sömn och livskvalitet – en studie bland flyktingar i SFI-utbildning, lärare och handläggare i Fosie stadsdel, Malmö.

- 2010:1 Gregersen, P. Utopia - utopier som pedagogiskt medel, och deras användning inom akademiskt lärande och kritiskt tänkande.
- 2010:2 Scaramuzzino, R., Heule, C., Johansson, H. och Meeuwisse, A. EU och den ideella sektorn – En studie av det svenska Equalprogrammet.
- 2010:3 Björngren Cuadra, C. Kartläggning av preventiva hiv/STI-insatser i Skåne ur ett migrationsperspektiv - AAAQ och grundad tillgänglighet.
- 2010:4 Tikkanen, R. MSM-ENKÄTEN 2008 – Riskhandlingar, hivtest och preventiva behov bland män som har sex med män.
- 2010:5 Lindell, L och Ek, A.-M. Komplementära metoder i psykiatriska verksamheter – och brukares upplevelser och erfarenheter.
- 2010:6 Perez, E. Akademisk yrkeskompetens i socialt arbete - Om socialt arbete i mångkulturella miljöer
- 2011:1 Berglund, S., Andersson, O. Kihlsten, I., Tengland, P.-A. och Wemme, M. Delaktighet och hälsa. En pilotstudie med ungdomar och beslutsfattare i Simrishamn mot hållbara strategier för ökad egenmakt, livskvalitet och jämlikhet i hälsa. Delrapport 1: Utgångspunkter för en deltagarbaserad aktionsforskningsansats.
- 2011:2 Bengtsson, M. och Wann-Hansson, C. Införande av portfoliomethodik för professionell utveckling mot yrkesrollen som sjuksköterska.
- 2011:3 Finnbogadóttir, H. Domestic violence and pregnancy. Impact on outcome and midwives' awareness of the topic. (Licentiatavhandling)
- 2011:4 Johnson, B. Beroendesjukvård och socialtjänst i samverkan.
- 2011:5 Popoola, M. Lyssna, förklara och förstå. Romska migranters möten med sjukvård i Sverige.
- 2011:6 Richert, T. Mot en mer kunskapsbaserad öppenvård för unga missbrukare. Slutrapport för ett trestadsprojekt kring erfarenhetsutbyte, kunskapsutveckling och systematisk dokumentation.

- 2012:1 Richert, T. Hiv- och hepatitprevention på institution. Utvärdering av ett peer-baserat utbildningsprojekt med syfte att öka kunskapen om blodsmittor hos klienter och personel på SiS-institutioner.
- 2012:2 Mellgren C., Svalin, K., Levander, S. och Torstensson Levander, M. Riskanalys i polisverksamhet. Utvärdering av polisens arbete med riskanalys för våld på individnivå: Skånemodellen och Check 10 (+)
- 2012:3 Eriksson-Sjö, T. Utmaningar och bemötande i flyktingmottagandet. (Licentiatavhandling)
- 2012:4 Nigård, P. Pornografi och sexuell exponering bland unga män och kvinnor (Licentiatavhandling)
- 2013:1 Daneback, K., Månsson S-A. Sexuality and the Internet. A Collection of Papers 2003-2013
- 2013: 2 Mellgren, C., Kronkvist, K. Trygghet i lokalområdet: resultat från Oxie områdesundersökning 2012. Om upplevelser av trygghet, brott och lokala problem
- 2013:3 Johnson, B., Lalander, P. Med narkotikan som följeslagare. Femton texter till Bengt Svensson.
- 2014:1 Perez, E. Vad vet vi om de insatser socialtjänsten gör i hedersrelaterade konflikter inom familjen?
- 2014:2 Ivert, A.-K. och Kronkvist, K. Kartläggning av den lokala problembilden i Norra och Södra Sofielund - Ett kunskapsunderlag för ökad trygghet och minskad brottslighet.
- 2015:1 Rasmusson, E-M. "Ingen har nämnt ordet sex" Kvinnors och mäns erfarenheter av information om sexuell hälsa vid cancersjukdom (Licentiatuppsats).
- 2015:2 Larsson, C., Johnsdotter, S. Sexuell hälsorådgivning i en mångkulturell kontext. Röster från unga svensksomaliska kvinnor.
- 2016:1 Andersson, M. och Mellgren C. Studenters utsatthet och upplevelser av hatbrott.
- 2016:2 Egnell, S. och Ivert, A-K. Flera nyanser av trygghet. En studie av oro för brott i Herrgården.

2016:3 Lindström, P. och Olsson, M. E. Färre villainbrott med märk-DNA? En utvärdering av en försöksverksamhet.